

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Ko:mapäeval, 20. oktoobril 1971

Nr. 33 (3668)

13. aastakäik

EESTI PÖGENIK MURDIS LÄBI RAUDEESRIIDE

Ühel 35-aastasel eestlasel õnnestus hiljuti läbi murda raudeesriidest ja jõuda Rootsi, kus ta taotles asüüli. Raudeesriide kaudu põgenemise toimub tänapäeval harva, sest paljud on põgenemiskatsel tabatud ja teated ebaõnnestumistest on laialt levinud. Kõnelune eestlane, ollus lugenud ühest Brezhnevi hiljutisest kõnest, et teostamisele tuleb "ühise nõukogu rahvuse ja keele loomine", nägi sellest eestlaste tuleviku lootusetust okupatsiooni all ja otsustas riskida maksu-mis-maksab. Ta sõitis puhkuse ajal okup. Eestist Venemaale "moortorrata-turismile", nagu ta töökohal teatas, tegelikult aga asudes otsima võimalust kusagil läbi piiri murda.

Raskeimas maastikus jättis ta sõiduki maha ja alustas "jahimatka" (lles olnud nõukogude jahiltselt liige ja jahipiitsi pidamise õigusega, arvas ta, et valvurite kätte sattumisel oleks kergem maastikus viibimist ära seletada jahiretkega).

Tult ületada käredevoolulise jõgesid, millel ei olnud silda, ra-
basid ja soid, mis võttis pikka nega

ja suurt vastupidavust. Treenitud sportlase ja jahimehena oli tal aga sitkust ja teadmisi looduslike ületamiseks, nii et ta lõpuks jõudis välja piirilane.

Kuna tõkkeid ja takistusi oli mitmekordselt, siis ei teadnudki ta, millal ta lõpuks oli Venemaalt väljas ja vabas maailmas. Alles siis, kui ta nägi väljapandud esemeid, mis kuidagi ei saanud olla nõukogude päritolu, hakkas ta uskuma, et lähimurd on õnnestunud.

Põgenik, kelle nimi on Heigo Jõgesma, elukutselt elektrik ja poissmees, tugev blondpäine tüüpline eestlane, saabus 2. oktoobril Stockholm. Ta probleemiks oli, kuidas aga saada kontakti eestlastega?

Kodumaal oli ta meelde jättnud ühest pagulasi sarjast raamatust seal antud Eesti Komitee aadressi Stockholmis. Minnes aga sellele aadressile Smålandsgatanil, haigutas seal vaid tühemik — hoonet oli lammutatud.

Jalutades edasti Humlegårdens, julgus ta inglise keeles ühelt pingil istujalt küsida abi. See läks abivalmilt telefonikioski, otsis välja Eesti Komitee numbrit ja nüüd oli juba lühne helistada.

Eesti Komitee viis mehe kontakti politseivõimudega, kus ta palus asüüli. Asüüli otsustab Invandraverket tavalises korras.

Põgeniku eesmärgiks on edaspidi elama asuda mõnda üliemeremaasse, kuna ta kodumaal on hoolega inglise keelt õppinud, rootsi keel aga on täiesti võõras.

LUND ei leia E. Maja

LUND (EPL) — "Ei, Lundi ei tule Eesti Maja. Vähemalt ei ole omavalitsusel praegu ruume, mis oleksid sobivad," kirjutab Sydsvenska Dagbladet, märkides, et "Eesti Maja" jaoks on lokaale küsinud kommunist eestlaste koostöörang Skånes — "Veebruarikomitee".

"Veebruarikomitee" esindab eestlasi Helsingborgis, Landskronas, Lundis, Malmös ja Kopenhagens. Komitee otsib juba mõnda aega hoonet, kuhu saaks koondata kogu Skåne eestlaste seitskondliku tegevuse. "Eeskätt saaks eesti kultuur võimaluse edasi elada, kui sellised ruumid leitakse," kirjutab Sydsvenska Dagbladet, märkides, et m.h. saaks ruumides avada eesti täienduskooli lastele emakeelse õpetamiseks, samuti eesti kirjanduse, ajaloo ja maateaduse tutvustamiseks.

Diskussioon HT-s: Vähemuskirjaniku ja rootsi kirjaniku seisund võrrelduna

GÖTEBORG (EPL) — Handelstidning lõpetas oma 8. oktoobri numbris (nr 233/1971) debati minoriteetide olukorra kohta Rootsis. Küsimust on k.a. jooksul HT-s mitmel korral käsitletud. See algas vaidlusega Gunnars Irbe ja toompraost Gunnar Helanderi vahel. Debatiga liitusid hiljem Andres Küng, Harry Laks j.t. Ja hiljem ka poeet Margit Holmberg, kes oli probleemist mõneti omal viisil aru saanud, leides, nagu otsustaksid baltlastest minoriteetid vähest huvi rootsi keele vastu, eelistades seege oma emakeele esikohale tõustmist.

Viimasele vastas HT-s 8. okt. Gunnars Irbe, kes on sageli HT-s ja GT-s balti kultuuri säilitamise eest suure asjalikkusega võidelnud. G. Irbe konstateerib artiklis "Författarnas villkor", et Margit Holmberg teab väga vähe balti kirjanike probleemidest.

Oma artiklis "Mida tahavad minoriteetid?" (HT 14.9.71) esitas G. I. m.h. ühe konkreetse soovina kultuurilise samavõrdsuse.

Ta tähendas sellega seoses, et "kõneldakse minoriteetide kultuurautonoomia Rootsis. Mina tahaksin pigem kõnelda kultuurilisest samavõrdsusest, mis teadagi inkludeerib ka kultuurautonoomia, aga ainult selles tähenduses, et vastavas kultuurautonoomia piirkonnas kujundatakse arengulised eeldused, millel ei kutsu esile ei psüühilist ega ökonoomilist diskrimineerimist". Ta puudutas samas artiklis ka erinevusi rootsi ja minoriteetkirjanike töötingimustes,

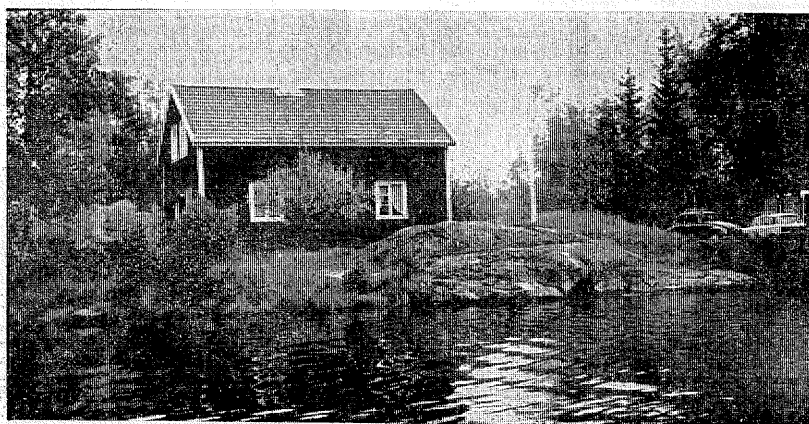
lisades, et "rootsi kirjanikel on võimalik elatuda oma tegevusest".

Neid pluss- ja miinus-vahekordi kordab ta ka oma 8. oktoobri artiklis. Ta ütles, et rootsi kirjanike jaoks "eksisteerivad lepingud, kolikulepped ja paljud muud taolised, millel kindlustavad kirjanikele siin maal teatava summa, kui raamat välja antakse. Edasi on kirjanike-stipendiumid, honorarid ajakirjadel. Kirjanike keskus hoolitseb, et kirjanik, kes kaasa töötab, saab ka midagi".

Minuspilt näitab minoriteetkirjaniku olukorda. "Mina, näiteks, pean eiteks töötama, muretsema raha, ja minu raamat leiaks üldse trükkimist ja levitamist," ütles Gunnars Irbe. "See maksab mulle tuhandeid. Samuti tööaeg seoses korrektuuri lugemisega jne. Teen ma seda, ilmub raamat. Muidu mitte. Ei ole midagi seesugust nagu au-

torihonorar. Ei mingeid stipendiume."

— Mispärast ma avaldan siiski oma Järg. lkh. 7



Idülliline noorte Vesikjärve kuulub nüüd eestlastele (EPL-foto Jaan Uustalu)

EESTLASED OMANDASID VESIKJÄRVE

Vesikjärve noorte vabaühkodu, 60 km Stockholmist, Gnesta lähedal, on nüüd lõplikult eestlaste oma. Seni ni oлд eestlased vaid rentnikud Domänstyrelsenile, kellele ümbruskonna metsad ja järved ning ka hoonestik kuuluvad. Lähirüütmised Vesikjärve ostuks on käinud juba pikemat aega ja nüüd on nii kaugelt jõutud, et on sõlmitud ostuleping ning 11. oktoobril mõeldi maanõutaja poolt välja hoonete juurde kuuluv tühjasti üle 2000 ruutmeetrilise krunt. Ostetud kinnisvarasse kuulub elumaja koos kõrvalhoonetega, kuna sauna ümbrus jääb väljaspoole, ka edaspidi eestlastele kasutada jäävate maa-ala. Uns saun on nimelt nüüd kerkinud vana, maha põlenu asmele. Vesikjärve kinnisvara ostuhind oli 37 000 krooni.

Sellest summast tasuti allakirjutamisest 19 000 krooni, kuna ülejäänud kuulub tasumisele kahe järgmise aasta jooksul. Omandatud kinnisvara läheb Sihta-

sutis Tuleviku poolt selleks eriti asutatud Vabaühingut Vesikjärve valdusse. Selle ühingu liikmeiks on osatähed omandajad, kelle poolt valitakse kuueliikmeline juhatus ning

teised ühingu organid. Osatähe hinnaks on kr. 500 ja neid ei ole müüdnud kuigi end võib parandada ja ühingu juhatus Järg. lkh. 7

EESTLASED VÕIMLEMISE MM-il KUUBAS

Kanada rahvusvõistkond moodas naisvõimlemises eelolevatel maailmameistrivõistlustel koossebu tänava kahe erandiga ainult eesti päritolu tütarlastest, kes kuuluvad ühtlasi Kalev-Eestlennel võimlejate ridadesse. Võistlused toimuvad 10-14. novembrini Kuuba pealinnas, Havannas ja sinna sõidavad: Rita Lazdina, Valve Leemet, Riina Reitar, Susan Mikkelsen, Anne Krus ja Katrin Kuus. Neile lisanduvad üks kanadalanna, üks saksa päritoluga uskanadalastest võimleja, ning reservid. Võistkonna juhina sõidab kaasa Evelyn Koop.

Maailmameistrivõistlustest Havannas, mis on järjekorras viiendad, võtab oma naiskonnadega osa 17 riiki. Individuaalvõimlemises kaitses Rootsi värve Leida Leesment tütar Tiina.

Kui M-mõitüdrudud on varemgi osa võtnud moodsa võimlemise maailmameistrivõistlustest, platseerudes esimese kuue hulka, siis Kanada eesti naisvõimlejal on see esmakordne esinemine sel alal rahvusvahelises konkurentsis.

Senistel maailmameistrivõistlustel on kõik kuldmedalid läinud

Bulgaariasse ja samuti on edukamate hulgas olnud tshehhitarid, ungariannad, ning teiste idariikide esindajad.

Kanada esneb esimest korda maailmameistrivõistlustel, võisteldes niihästi individuaal- kui ka grupivõimlemises.

Eestlannadest kaitses individuaalvõimlemises Kanada vahtraliipu au Susan Mikkelsen, kuna teised eestlannad — kõik 17-18 aasta vanused — võistlevad grupivõimlemises.

Järgmised maailmameistrivõistlused korraldatakse kahe aasta pärast Taanis.

EPL

20. oktoobril 1971

IDAIMPERIALISM

Kommunistlikku doktriini kuu-
jub väide, et kapitalistlikud suurrii-
gid on ees juba imperialistli-
kud. Dogma, mida ka tänapäeval
väsimatult korratakse, sest "pühak"
Lenin on seda kord nii defineeri-
nud: "Imperialism on kapitalismi
kõrgeim staadium". Muidugi on
need rahvad, kes on langenud N.
Liidu ekspansiooni ohvriks, avas-
tanud juba ammugi, et ka kommu-
nistlik suurriik võib toimida puh-
timalistlikult ja imperialistlike
eesmärkidega, kuigi see propagan-
das ei taita. Kas ei olnud näiteks
puhtimperialistlik Ribbentrop-Mo-
lotovi salakokkulepe Euroopa jaga-
miseks? Ja kas ei ole kaasaajal ko-
gu Brezhnevi-doktriin puhtimpe-
rialistlik, dikteerides ühe suurriigi
õigust segada teiste sisesajadesse,
kuigi "sotsialismi kaitse" kätte-
ranti all. Doktriin, mis loodi
Tšehhoslovakkia invasiooni õigusta-
miseks.

Kui Andres Küng oma Eesti-raa-
matu pealkirjastas "Esland, en stu-
die i sovjetimperialism", siis oli ju-
ba pealkiri lääne radikaalse vaa-
teviinile raskeltseeditav, sest lää-
nes ei ole harjunud nägema impe-
rialismi ka n.n. sotsialismiajades,
mis võibolla pisutki seletab, miks
kogu opiniooni on olnud nii ääre-
tult üksilme kogu imperialismi-
probleem. Autor ilmselt peabki
oma kohuseks asja selgitada ning
selle tulemuseks on ajakirjas "Li-
beral Debat" (4/5, 1971) avaldatud
artikkel "Sovjet-imperialismen i
Østeuropa och Baltikum", kus ta
lühemalt selgitab ja põhjendab,
miks ka Nõukogude Liitu võib
klassifitseerida klassikaliste impe-
rialistlike hulgaks. Kuna imperialismi
esimene teoreetlik, inglise sotsiaal-
liberal J. A. Hobson ajaloolisel
põhjuseil ei saanud seadandavalt
ette näha imperialismi arengut
hijem tekkivas kommunistlikus
maailmas, siis kaasaaja mõistes on,
nagu Küng alla kriipsutab, eeskätt
"ühe suurriigi püüdlus saavutada
poliitilist, majanduslikku, sõjalist
ja kultuurilist dominantsi mõne
teise või mitmete vähemate riiki-
de üle". Et ka N. Liidus juba al-
gusest peale olid imperialistlikud
tendentsid olemas, ilmneb juba Le-
nini hoiakust Stalin "poolimpe-
rialistlikust hoiakust" alustatud
rahvaste vastu, Stalin teatavasti
laskis tsaaride rühvitslik-impe-
rialistliku suurvene poliitika are-
neda selleks koloniaalsüsteemiks,
mida N. Liidus ristitud Suur-Ve-
nemaa tegelikult praegugi on. Se-
lest jutustada kõik need vallutuse-
sed, annektsioonid ja satelliidista-
mised, mis toimusid möödunud sja-
ja eel ja ajal, samuti varsti pärast
bolševike võimule tulekut, kes ko-
he vägivallaga hakkasid taastama
tsaaride imperiumi, surudes ma-
ha vahepeal iseseisvunud rahvaste
eneseääramispüüdlused vägivalla-
ga.

Aatompommi tekkinud terrori-
tsaakal pidurdas sovjetikolossi ter-
ritoriaalseid laienemisvõimalusi.
Aega on kasutatud võitude konsolide-
erimiseks ja imperialistliku väl-
jajemise-süsteemi rakendamiseks.
Ladislav Singeril ilmus Saksa-
maal hiljuti teos "Sovjet-Impe-
rialismus", kus vaadeldakse neid va-
hendeid, mida N. Liit praegu tar-
vitab oma imperialismi teostami-
seks. Üks nendest on Varssavi-pakt,
mida tavaliselt võrreldakse Atlan-
di-paktiga läänes, kuigi vahe on
tohtu: kui A-pakt on ainult kait-
sepatk välisvaenlase vastu, milline
sisesajusse ei sega, siis Varssavi-
pakt on mänginud suurt osa just

pakti enda sisemuses politseivõ-
muna (näit. Ungari ja Tšehhi in-
vasioonid). Pakti täiendab ma-
janduskoostöö Comeconis, mille
tegelikuks eesmärgiks on garanteerida
"liikmesriikide sõltuvus "pea-
riigist", imperialistlikust N.
Liidust.

Võidakse muidugi ütelda, et näit.
Balti endised alad on praegu N.
Liidu "omad" ja seega "siseasi"
(Kreml hoiabki selle mõtteviisi toet-
amiseks kramplikult kinni ver-
sioonist, et eestlased, lätlased ja
leedulased on oma riigid vabataht-
likult üle annud N. Liidule), siis
lõhkab selle vaateviinli ümber otse-
kohe Stalini-Hitleri 1939-nda aas-
ta puhtajalulist imperialistlik
maadejagamise kokkulepe, mis põr-
mugi ei hoolinud puudutatud rah-
vaste oma arvamistest. See "arva-
mine" fabritseeriti täiikide ja püs-
side ähvardused ja võltsimistega.

Küng oma artiklis vaatleb lähe-
malt nõukogude kolonialismi ja
väljajemispoliitikat Baltikumis ja
tsiteerib lõpus m.h. Nõukogude
1968 aasta poliitilist sõnaraamatut
kolonialismi mõiste kohta:

"Kolonialid on maad ja alad, mil-
listel on rõõvitud nende poliitilise
ja majandusliku iseseisvuse, rõhu-
tud ja väljajemitud imperialistlike
riikide poolt. Et alustada koloo-
niaid oma võimule, okupeerivad
imperialistid nad tavaliselt oma vä-
gedega, loovad administratsiooni,
mis koosneb imperialistliku amet-
riikist, võtavad äre kohaliku elan-
ikkonnalt tema poliitilised õigusa-
sed, kindlustavad endale tõunduse-
lu tähtsamat harud ja hävitavad
rõhitud rahvaste rahvusliku kul-
tuuri."

Jah, paremini ei saa ka seda im-
perialismi defineerida, mida N. Ve-
nemaa teostab nii Baltikumis ja
ka teistes raudseesjades taha settu-
nud maades.

KLA

PIIR

Rootsi peaminister Palme viibis
oma Aafrika-külastusel muu hul-
gas Zambesi jõge Viktoriia-kohe-
del, mis moodustavad piiri Rhodesi-
a ja Zambia vahel. Peaminister
ülles koskeda ees, et "siit läheb
sünduspiir" — ta mõtles hu-
maansuse piiri valge ja musta Aaf-
rika vahel.

Mõnikord ei panda tähelegi, et
ka Rootsi ise asub humaansuse ja
sünduse piiril. Kui peaminister
vastab ida suunas, siis Läänemere
taga on kõik humaansuse mõistet
vähendatud peapeale, rahvad lei-
tel koldal, peale soomlaste, on otse-
selt oma režiimide vangid, rääki-
mata inimõigustest ja vabadusest.
Tragöödiad lastega, keda kasuta-
takse pantvangidena (äsjane
tšehhi tüdruk Pavlina lugu), on
viimastel nädelatel valgust heitnud
ka sellele "sünduspiirile", kuigi se-
da keegi just nii ei ole nimetanud.
Ehumaansus asub sellegipoolest
ette ukse ees.

Eesti Päevade
reklaammargid

Eesti ülemaailmsed päevade jaoks
Toronto a. 1972, kuhu suundus ka
Rootsi-estlaste suurind, on val-
minud reklaammargid, mida saab
kasutada kirjade kaunistamiseks.
Mark, mis on suurema kirjanargi
formaadis, kujutab valgel paberil
hübedast ketast, millesse on stii-
seeritud paigutatud sinine, must
ja valge E (E nagu Eesti!) teksti-
ga "OEP 1972" ja hüüdlausega
"Kohtume Toronto".

Rootsis on nägusid merke, mis on

VÄLISKOMMENTAAR

KAITSEPROBLEEM

Põhja-Atlandi Liidu ministriteko-
gu viimasel nõupidamisel Lissabonis
oli tavalise kombe kohaselt päeva-
korra tähtsamaks küsimuseks Eu-
ropa kaitse korraldamine antud olu-
korras. Seoses sellega püüti loomu-
likult määrata kõigepealt kindlaks
NATO hoiakut vastaspoole suhtes
Ida-Euroopas Nõukogude Liiduga
eesotsas. Samal ajal aga juhtus mõn-
dagi, mis kas mõjus häirivalt nõu-
pidamisele või ähvardas küllustada
tavalist üksmeelt. Keegi anouüm-
ne terrorist oli paigutanud pommi
informatsioonibüroo hoonesse, et kat-
kestada ühendusi Portugal ja välis-
maailma vahel. Kui pärast seda
sümboolset vahejuhtumit nõupidami-
selt tuli kõne alla pünevuse langeta-
mise küsimus Euroopas, kasutas Nor-
ra delegaat juhust, et teravalt ar-
vustada Portugali, nõupidamise kül-
lismaad ja läänellidu jojaalset liig-
et süüdistusega, et ta peab kolo-
niaalvõimude sõda Aafrikas, mida
Põhjalas hulka mõistetakse. Taani

delegaat omalt poolt ründas ägedalt
Kreeka sõjaväelist valitsust kui eba-
demokraatlikku rahvaesindust.

Inglise kommentaator Ronald Payne
märkis sel puhul, et skandinaav-
lased moraliseerivad nii hoolikalt
oma sõprade ja liitlaste kallal, et
neil on vaevalt aega koondada tähe-
lepanu oma vaenlaste tegevuse ana-
lüüsimisele Ida-Euroopas, kelledega
tahetakse ainult rahus elada. Nii on
nüüd lugu vahejuhtumite ja de-
monstratsioonidega küllastatud Eu-
roopas, kus Põhjala näib tegelevat
ainult sündmuste hurjutamisega oma
lõunapoolsete naabrite juures. Ome-
ti käib tõeline heitus Ida ja Lääne
vahel. "Kui mitu Euroopat on Eu-
roopas olemas?" Sõnad on laetud
nõukogude kommentaatorilt Juri
Zhukovilt, kes on ilmselt rahul
NATO ministritekogu viimase nõu-
pidamise käiguga Lissabonis.

Payne konstateerib, et küsimus on

tööpolest õigustatud. Prantsusmaa
on hakanud ajama uut poliitikat,
olles sõbralik kõigile, venelased kaa-
saarvutud. Saksa Liiduvabariik tun-
neb jatkuvalt muret Berliini tehni-
ga pärast. Inglismaa laeverib mit-
mesuguste positsioonide vahel. Amee-
rikased, kellele Euroopas tavaste-
ti hõigata "Yanks go home", pla-
nitsevad nüüd tööpolest kaugemas
perspektiivis asuda tagasitõmbumise-
le Euroopast. Seepärast tahavad Eu-
ropa võimud rõhuvast enamuseni
peale kui võimalik alustada läbirääki-
mist "vastastikuks ja tasakaalus-
tatu" vägede vähendamiseks ühea-
egselt Lääne- ja Ida-Euroopas nõn-
da, et kui ameeriklased lahkuvad,
siis vähenevad vastavalt ka kommu-
nistlikud väed idas.

Agas Lääne-Euroopa on nii kaua
elanud Ameerika võimu kaitsevarju
all, et võidakse kergesti unustada,
kui halb võib ilma sellelta olla. Eu-
ropa kuue riigi ühisturg on kasvau-
nud usus, et ta on kaitstud Nõu-
kogude kallalelangu vastu. Juhtimõ-
teks oli, et majanduslik koostöö viib
pikaajale poliitilise ühoni loomi-
seni. Kuue riigi Välise-Euroopa töö-
tab nüüd kujuneda kümne riigi
Super-Euroopaks, kuhu kuulub ka
Inglismaa. Siispeale tuleb tal aga ha-
kata mõtlema mitte ainult majan-
duslike ja poliitilise integreeri-
misele, vaid ka sellele, kuidas en-
nast kaitsta. Nii Prantsusmaa kui
Suurbritannia toodavad nukleaarseid
relvi. Teised maad võivad muidugi
oma kontinendi ühiselt kaitsele jõe-
dumööda kaasa aidata, kui nad ta-
havad. Ent Nõukogude vägedega
võrreldes jäädaaks siiski lootusetult
maha. See aitab loomulikult seletada,
miks lääneliidu nõupidamised
Lissabonis kui Euroopa kaitseproble-
emi tulipunkti.

Uldises soovis rahu järgi on oma-
jagu mõeldud "pinevuse vähenda-
mine", üks peatükki diplomaatilise-
s kasvas koondada kõiki pingutsi
selleks, et uus suursõda Euroopas ei
võiks ilmsel puhkeda. Aga kahjuks
tähendab see pinevuse vähendamise
Lääne võimudele ühte ja Nõu-
kogude võimudele hoopis teist asja.
Venelased kasutavad "pinevuse vä-
hendamist" lihtsalt loogipuna, mis
peab neile avama diplomaatilise tee
nõnda, et nad saaksid domineerivaks
Euroopas samal ajal, kui ameerik-
lased on sunnitud tagasi minema At-
landi taha. Euroopalased on viimane
aeg ootkorda põhjalikult kaaluda,
korraldades enesekaitset nõnda, et
kuigi see pole täiesti sõltuv Ameerik-
ast, siilitatakse siiski koostöö tema-
ga. Ainult sedavisi saab vältida, et
Nõukogud ei saa oma võimu peale
suruda Euroopa ülejäänud vahadele
maadele.

A.K.

EESTI PÄEVALEHT

Estoniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Koka
Vastutav väljajandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja tallus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postianadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilustas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeskilustna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostire nr. 15 67 70-0
Kuulutustarve postigiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 125-
Termin (4 kuud) kr. 45-
Kuu kr. 12-

Väljajandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeskilustna-Korrens
Tryckeri AB Eeskilustna 1971

Reporter
jõi kinni
Tshehhis

Need kaks rootslast, kes olid
kaastegevad tšehhitari Anna Por-
izkova katses oma last Tšehhoslo-
vakklast lennuks päista, istu-
vad ikka veel kinni ja nende juur-
de ei ole lastud Rootsi saatkonna
esindajad. Anna Porizkova, kes
saadeti algul vanemate juurde, vii-
datud nüüd üle "terviseparanduse-
le", kuna ta tervis olevat kannata-
nud viimase aja sündmuste all.

Rootsi televisioonile ei annud
tshehhi võimud võimalust esindaja
saatmises Praha TV-festivalile —
ilmselt "karistuseks" Porizkova juu-
le osutatud tähelepanu eest. Rootsi
teatavasti on osnud palju tšehhi
TV-filmidest varem.

Aftonbladet reporter Thomas Val-
den vahistati Tšehhoslovakkias ja-
daaleast, kuna ta katsus kontakti
sada Porizkovaga. Ameerivõimud on
seletanud, et ajakirjaniku viisum "ei
kehti".

Algas Endel
Köksi näitus

Olev Mikiveri kunstinäitusel Vä-
lis-Eesti galeris Stockholmis oli
menu. Külastajad oli rohkemini
väljajandad üllamailidest ja gu-
hidest omandati arvuliselt rohkem
kui kolm neljandikku.

Laupäeval, 16. oktoobril avati En-
del Köksi teoste näitus "Graafikat
ja joonistusi" reisidelt Ameerika
Ühendriikides, Hispaanias, Maro-
kos, Tisraelis, Taanis ja Norras.

E. Köksi töde motiivistik on üli-
malt mitmekesine ja avar, ulatudes
Pietemast Las Vegaseni, Norra mä-
gedest New-Yorgini, Kaebeniüri ää-
rest Kopenhaageni tiivlini. Esinevad
nomaadid, veemüüjad, kõhantantsi-
jari, torredoorid ja matadorid ning
Vikerkaarinaime mitmes variandis.
Need teosed väljendavad impulsse
reisidelt umbes ühe aasta jooksul
ning vaevalt on kunagi keegi eesti
kunstnik nii hülkese ajavahemiku
jooksul tõotanud nii paljudes erine-
vastes miljöös.

Eesti Fensjonäreide Ühingu küla-
slik toimus näitus 1. novembril
kell 12-15, kusjuures peale kohvi
pakutakse programmi sõnas ja helis
kuulsaate interpretide ja hääle poolt.

trükitud, 25-istikes poognates, võima-
lik sonda margiraha ja matekuulu sise-
makte pangagirole (bankgiro)
nr. 313 — 62 90 Lend Läände III.
Poogna hinnaks on kr. 5 + saate-
kuhi.

Gehlenist
on saanud
bestseller

BONN (EPL) Lääne-Saksa vas-
tutulevateusena kuuagaesse ülema
kindral Reinhold Gehleni müt-
tuse "Der Dienst" esimene
trükk ei saanud vabamüügile üld-
se ilmuda. Trükitud 100.000 eks-
läks viimseini ettefilimistele täitmi-
seks. Kirjastaja (v. Hase & Koeler
Verlag, Mainz/Wiesbaden) astus ko-
he teose II trüki väljaandmisele
ning lubas selle 25. oktoobril turu-
le lasta.

"Der Dienst" II trükkist oli ga et-
tefilimist juba oktoobri algul üle
20.000 eks. välja müüdnud. Kindlasti
tõlgitakse seda ka paljudesse keeltes-
se, tõenäoliselt ka rootsi keelde. Sel-
le tõttu ulatub raamatu mõju kau-
gele üle saksa keele piirkonna, mil-
lest võime kõik tõesti tõnu tunda.
Nagu Lääne-Saksa suurlehes "Die
Welt" ennakuil avaldatud väljavõ-
tetest, millele Eesti Päevaleht on ju-
ba vihanud, võib näha, esindab kind-
ral Gehlen vankumatul kommuni-
smivastast hoiakut. Tal on erakord-
selt rohkem kogemusi oma tegevus-
se vastutule alal venelaste vastu
juba II maailmasõja ajast admiral
Canariise alluvuses.

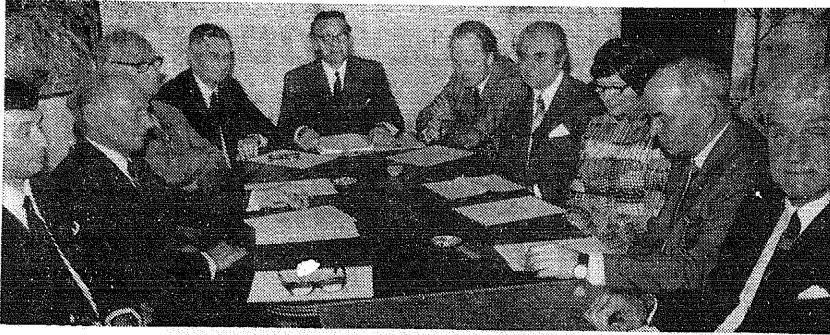
Pärast II maailmasõda on kindral
kogunud rohkem materjali vene-
laste salakavalaist ja laiahaardelis-
test abinõudest, teedest ja viisidest
kommunismi ja ealslase vahastema-
na poolkommunistliku mõtteviisi le-
vitamise kõigisse ühisekonnakaitse-
se immutamise kohta läänemaailmas.
Juba ennakuil avaldatud väljavõ-
teis on selle kohta jehmatavaid näi-
teid.

Tahame leota, et kindral Gehleni
teos aitab läänemaailma rahvaste,
eriti nende poliitiliste juhtide ja aja-
kirjanduse silmi avada melle kõiki
varitava tõise ohe nägemiseks ja
otsustavate vastusammude astumi-
seks.

Sisserännu-
ameti toetus

Stockholms Stads Invandrarämnd
(Stockholm linna sisserännunamet)
on määranud Eesti Rahvusnõukogu-
le ruumide üüride katmise teotami-
seks 12.000 krooni. Kuume kasuta-
vad mitmeid rahvusi esindavad or-
ganisatsioonid.





Eesti Kultuurarhiivi teaduslik nõukogu pidas oma töökoosoleku Esinduses. Pildil vasakult pol. mag. Leo Moks, prof. Evald Blumfeldt (nõukogu esimees), Johannes Äro, Arvi Moor, Ahti Pae, fil. kand. Alur Reinans, dots. Elmar Nymman, fil. kand. Meeri Nömm-Mamberg, Joh. Kant ja dipl. rer. for. Bernhard Tuiskvere. (EPL-foto Lepper)

Vene salateenistus Berliini lääneossa konsulaadi näol

Neljavõimu kokkulepe Lääne-Berliini olukorra lahendamiseks näeb ette, et Nõukogude Liit võib seal avaldada ühe peakonsulaadi, kaubandusorganisatsioonide büroo, kolm kaubalaadu, lennuühingu Aeroflot büroo ja laiendada Intouristi tegevust uute ametnike juurdeformimise teel. Nende asutuste avamiseks lubab kokkulepe Nõukogude Liidul saada Lääne-Berliini konsulaadi jaoks 2 0 ametnikku, kaubandusorganisatsioonide büroo jaoks 20 ametnikku, ladudesse 3 tolliametnikku, Intouristi büroo täiendamiseks 5 ametnikku (lisaks endisele kolmele, kes töötasid Lääne-Berliinis, kuid pidid elama Ida-Berliinis) ja lennuühingu Aeroflot bürosse 5 ametnikku.

See loetelu näitab, et Lääne-Berliini tuleb kokku 54 vene ametnikku. Need 54 ametnikku (Nõukogude Liidu kodanikke) võivad elada Lääne-Berliinis, samuti nende perekonnad ja neid teenindav personal (autojuhid, kokad, majateenijad, kojamehed ja teised "nende heaoluks vajalikud tööjõud"). On teada, et mitte ainult need ametnikud ise, kes tulevad Lääne-Berliini, vaid ka nende autojuhid, kokad ja majateenijad on KGB ametnikud. Ka on see kurbus: kokkulepe määrab küll vene ametnike arvu, kuid jätab määramata nende ametnike heaolu eest hooldajate arvu. Seega kujuneb Lääne-Berliini siis tuleviku üheks tähtsaks Nõukogude Liidu salateenistuse keskuseks Lääne-Euroopas.

Millist osa Nõukogude Liidu ametnikud ja diplomaadid näitas maailmas etendavat, seda näitas 105 nõukogude diplomaadi ja ametniku väljasatmine Inglismaalt. Ka vahetas Moskva nüüd oma saadiku Ida-Berliini: diplomaat Pjotr Abrassimov saadeti seal Pariisi ja tema asemele toodi Ida-Berliini kommunisti-aparatsik Stepan Tšerwonenko, endine Ukraina KP keskkomitee sekretär ja marksismi-leninismi lektor, kes viimati töötas "saadikuna" Prahas. Ta oli seal üks okupatsiooni kindlustajaid ja see venelane, kes 21. augustil — öösel — juhtis Dubceki ja tema kaaslase arsterimist ning nende saatmist Moskvasse. Ei ole kahtlust, et nüüd kuulub ta ülesannetesse ka nii Ida- kui Lääne-Berliini allutamine kindlale Moskva kontrollile ja Lääne-Berliini kaudu toimuva spionaaži juhtimine.

Pärast sõda Berliin jaotati neljaks sektoriks. Nõukogude sektor, kus praegu 1100 000 elanikku, kannab Ida-Berliini nime ja on DDR-i pealinn. Kuid seal asuvad ka kõik Moskva asutused. Näiteks okupatsiooniarmerie peakorter, saatkond ja KGB peakorter, millele praktiliselt alub ka Ida-Saksa enda salateenistus (SSD) Ida-Berliinis olev KGB keskus ja vajas Lääne-Berliini legaalselt asutusi salateenistuse korraldamiseks nii Lääne-Berliinis kui ka Lääne-Saksamaal ja mujal Euroopas.

See eesmärk saavutati neljavõimu kokkuleppe teel. Seega teenib kokkulepe põhiliselt mitte Lääne-Berliini, vaid Nõukogude Liidu huvide. Et sihti saavutada, tegi Moskva nii-isi järeleandmisid. Näiteks lihtsuse osas. Kuid ka need järeleandmisid on pooli, sest Moskva soovil jäeti need küsimused sakslaste emali lahendamise vastavate kokkulepete sõlmimise teel, kusjuures nende kokkulepete sõlmimisel DDR täidab Moskva ettekirjutusi ja kaitses Moskva huvide.

Lietzenburger Strasse nr. 11 asuv, ka enne sõda töötas Nõukogude Liidu kaubandusmissioon. See maja kuuluvad Nõukogude Liidule ja seisis sõja lõpus saadik tühjana. See ongi siis tuleviku koht, mille uksest käivad sisse ja välja kõik Lääne-Berliinis tegutsevad vene spioonid.

Ka valatakse seal, et täidetaks neljavõimu kokkulepet. Näiteks, et ei korraldata Lääne-Berliinis enam Lääne-Saksa Liidupiiva koosolekuid või muid taolisi kokkutulekuid. Muid ülesandeid ühel Moskva konsulaadil Lääne-Berliinis ei ole, ja eriti veel selle tõttu, et neljavõimu kokkuleppe ütelad: konsulaadil puuduvad poliitilised funktsioonid.

Idablocki (eriti aga DDR-i ja Nõukogude Liidu) salateenistuse huvide teenib ka normaalne liiklus Lääne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel, sest see võimaldab — senisest lihtsamalt — agendite saatmise idast läände. Seni oli liikluseks Lääne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel kasutatud kolm õhukoridori (Berlin-Hamburg, Berlin-Hannover ja Berlin-Frankfurt), neli maanteed, viis raudteeliini ja kaks veeteed. Kontrollitla liikluse võimaldasid ainult õhukoridori, kõik muu liiklus allus Ida-Saksa ja Nõukogude Liidu kontrollile. Statistika näitab, et kõigile takistustele vaatamata haaras liiklus Lääne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel 1970. aastal õhuteel 5 549 000 inimest, maanteed kaudu (autosid kasutades) 5 038 000 inimest, omnisbuse kasutades 1 194 000 inimest ja raudteel kaatades 672 000 inimest. Kaubaveo seisid esikohal veosad (nendega veeti kokku 7 miljonit tonni kaupa). Neile järgnes kaubavedu laevadel (5,9 miljonit tonni) ja raudteel (3,7 miljonit tonni).

Õpetaja õnnelik õnnetus



Tõnis Nõmmik

TORONTO (EPL) — Õpetaja Tõnis Nõmmiku juhtus raske liiklusõnnetus sõites Petawawa sõjaväelaagrisse Ottawasse.

Sirgel Trans-Kanada maanteed ja hea nähtavus juures sõitis vastas-suunas tulev auto üle kesktee, otse vastu T. Nõmmiku autole. Täis-kokkupõrke vältimiseks Tõnis Nõmmik püüdis juhtida auto kõrvale, kuid enne kui seda sai teostada, vastusõites auto purustas T. Nõmmiku auto vasaku külje, ning paiskas selle kraavi, kus auto täie kiiruse juures pörkas vastu puud ning muutus täiesti sõidukõlbmatuks.

Ime kombel pääses õpetaja Nõmmik sellest õnnetusest väheste vigastustega. Ta ronis ise auto ruudest välja ja pärast arstlikku ülevaatusi Ottawas haiglas, lubati tal minna kodusele ravile, et parandada mitmeid muhke, mooljumi ja kri-

ne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel, sest see võimaldab — senisest lihtsamalt — agendite saatmise idast läände. Seni oli liikluseks Lääne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel kasutatud kolm õhukoridori (Berlin-Hamburg, Berlin-Hannover ja Berlin-Frankfurt), neli maanteed, viis raudteeliini ja kaks veeteed. Kontrollitla liikluse võimaldasid ainult õhukoridori, kõik muu liiklus allus Ida-Saksa ja Nõukogude Liidu kontrollile. Statistika näitab, et kõigile takistustele vaatamata haaras liiklus Lääne-Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel 1970. aastal õhuteel 5 549 000 inimest, maanteed kaudu (autosid kasutades) 5 038 000 inimest, omnisbuse kasutades 1 194 000 inimest ja raudteel kaatades 672 000 inimest. Kaubaveo seisid esikohal veosad (nendega veeti kokku 7 miljonit tonni kaupa). Neile järgnes kaubavedu laevadel (5,9 miljonit tonni) ja raudteel (3,7 miljonit tonni).

Kultuurarhiiv kogub materjale eestlaste elu kohta ROOTSIS

Eesti Kultuurarhiiv on asutus, mis teaduslikult ostarbeks kogub ja talletab kultuurilist materjali eestlaste elust Rootsis. Kultuurarhiiv loodi Esinduse juhataste otsusel juba möödunud novembris ja aasta jooksul on teostatud kogumise tööd ning saadud materjaleid korraldama Stockholmis, Göteborgis ja Norrköpingis. Stockholmis toimus Kultuurarhiivi Teadusliku Nõukogu ja arhiivitoimkonna ühine nõupidamine, mille arutati mitmeid arhiivilaseid küsimusi. Teadusliku Nõukogu esimeheks valiti prof. Evald Blumfeldt ja sellesse kuuluvad dots. Elmar Nymman, pol. mag. Leo Moks, dipl. rer. for. Bernhard Tuiskvere, fil. kand. Alur Reinans, adj. Eugen Kiiman ning arhiivitoimkonnast Ahti Pae, Armi Moor ja Johannes Äro.

Kultuurarhiivi tegelikuks tööks teostab arhiivitoimkond koju kuuluvad Ahti Pae juhatajana, Arvi Moor ja Joh. Äro abijuhatajana ning liikmetena Johannes Kant, Meeri Nömm, Mart Kiiver, Ilmar Vooremaa, Osvald Viirsoo, Boris Gorman, Mihkel Jüris, Kristjan Meikop, Arbo Nael ja Richard Norvell. Toimkond esitab oma töö kohta aegajalt ülevaateid ning arutab kogutud materjaleid korraldamise, publitseerimise jm. küsimusi Teadusliku Nõukoguga koostöös.

Eesti Kultuurarhiivi loomist, tiivustas teadmine, et enam kui veerandajandi jooksul on eesti ühiskond Rootsis ellu kutsunud arvukalt organisatsioone ja koondisi, üles näidanud väga mitmekesist aktiivsust kultuurilisel, sotsiaalsel jm aladel. Paljud ajal tekinud ja aktiivselt töötanud koondistest on aegade jooksul mitmetel põhjustel tegevuse lõpetanud või lihtsalt jursurma kadunud. Igast aktiivsusest on aga eriselt valduse hulk faktiivset materjali, mis ajalooliselt väärtuslik ja mille kaotamine oleks kahjulik meie kultuurile.

Samasuure väärtusega on süsteemiline kaardistamine eestlaskonnale elu eriaperioodist siin maal. Ning lisaks mainituile omavald kultuurilooist tähtsust andmed ja iselomustused juhtivate isikute kohta kui ka kriitika ja kommentaarid nii eesti kui rootsi pressist ja avalikkusest.

● Huddinge kirikus laulafati Eduard Lunk ja Birgitta Andersson, mäletam Huddingest.

Kultuurarhiivi seisukohalt omab väärtust ka iga isiklik eriarhiiv (kirjavahetus ja päevikud) mis võimaldab ühiseeritud pildi loomist läbielatud aegadest, olukordadest ja juhtumist.

Väga palju materjale meie kohta on talletatud rootsi ametasutuste arhiivides. Kõik see, mis ei ole salvestatud (ja) andis ülevaate olemasolevatest ühiskondlikest, poliitilistest, teaduslikest, kunstilistest jm. tegevustest.

Kultuurarhiivi nõupidamisel teatas arhiivitoimkonna abijuhataja Arvi Moor, et end. Göteborgi E. Seltsi esimehe Martin Pommeri kogukus arhiiv on praegu läbitöötamisel. Samuti on Kultuurarhiivi kasutusse antud koitjäre arhiiv. Ka Göteborgi Eesti Seltsi arhiivi korraldamine on teoksil.

Abijuhataja Joh. Äro, kes teostab arhiivimaterjalide kogumist kunstilisest isetegevusest (laul, muusika; teaduslike materjalidest laulukooride ja laulupeidude kohta).

Prof. E. Blumfeldt ja dots. E. Nymman andis nüünapäevil rootsi ametasutust arhiivideid. Dots. Nymman kirjeldas ka tööd, mida eesti rootslased juba pikemat aega oma rahvusgruppi kohta on teinud.

Kultuurarhiivi tööprogrammi seisab arhiivimaterjalide kogumine (esialgselt) järgnevat liigitatus peatükke valgustamiseks:

1. Põgenemine kodumaalt — koguda tõrgetud, käsikirjalist või suulist materjale põgenemise tagapühast, olukordadest kodukohas, ettevalmistest jne. 2. Saabumine Rootsi — maabumine, vastuvõtt, karanteen, laagri elu esimestel nädalatel. 3. Laagriperiood — töö, tegevus, organiseeritud aktiivsused, tege — vusetus, kokkupuudet rootslastega jm. 4. Töökohtadele siirdumine — kontaktid töövahenduse asutistega, esimene töökohta, rootsi töökaaslase suhtumine, konfliktid, korteriküsimused jm. 5. Eesti ühiskondliku elu tekkimine — eesti kolonide tekkimine erikeskustes, esimesed organisatsioonid, üritused, omavaheline suhtumine, isikliku probleemide-alamused, raskused jm. 6. Eesti organisatsioonide arengus — põlvajalikul ülevaated tegevusest 1944–54, 1955–64 jne. 7. Juhitavatest isikutest — andmed ja muu ülevaatematerjal isikute kohta, kes juhtidena-koondajajena kohapeal silma paistnud. Konfliktid, intriigid, arvamused jm. 8. Positiivset — negatiivset eesti aktiivsustest — koguda rootsi ajakirjanduse, ametiasutuste jm materjale milles puudutatakse eestlaste elu ja suhtumist neisse.

Asjaol nööpidamisel konstateeriti, et Kultuurarhiivi ulatustik töö võib ainult siis õnnestuda ja tulemusrikkaks kujuneda, kui algusest peale tehti mõistev ja see vastutaja kaasamalgast keskel.

Üksikuid järgi esinenud arhiivisustest ning tõetruud pilti neist pole üldse võimalik muuta saaga kui ainult koostööks nendega, kes praegu veel elavad ja tegutsevad. Ka muljetelamuse kohta ning olukirjelduste jäädvustamiseks on vajalik positiivne suhtumine arhiivisse. Kõige tähtsam on et kaasamalgast ise aktiivselt kaasa aitaksid, loovutades arhiivile kasvõi tähtsusteks peetud "vana praksi", kirju laagripäevadeit jm.

Kultuurarhiiv koondab esialgu kogutud materjalid Esinduse ruumidesse. Pärast materjalide korraldamist olemasolevate deponeerimise küsimus teostatakse mõne rootsi arhiiviga.

REFLEKSID

● TOIMETUSLAUALE satub vana Dagens Nyheter 26. aprillist 1939. s.o. ajast, mil murepõlvil hakkasid kogunema Eesti kohal. Ülaloleva pealkirja all "Kindel sõja eest?" tutvustab ajaleht üldi uudist Eestist: sügavalt Eesti metsadest, karude ja huntide hulgas, on leitud "metsamees" Joosep Raud, 68 a. vana, kes kaks aastat varem oli asunud ürgmetsa, et leida rahu ja kindlust suure sõja eest, mida ta olevat ette näinud tähtedes. Toodud on ka pilt hütist, mille mees oli ehitatud metsa, mille kõrval ta ise on lumes suure täishabemega. Kui metsameetnikud tal leidisid, keeldus ta absoluutselt tagasi pöördumast "ohlikku tsivilisatsioonist".

Tähted näitavad õigust. Tagantjärele kerib lugedes mõte: kas kaitses Joosep Raud tõesti ürgmetsa selle vägivalla eest, mida sõda ja okupatsioon töid meie maale?

● SISEMINISTRIUMIS on kirjutatud uus seaduseelnõu, mis peab asendama senise võõrandamiseseaduse. Eelnõu on juba põhjastatud protestitormi kodanikul pool, kus leitakse, et see võimaldab maa sotsialiseerimist sellisel, et selle omanikud muutuvad üsnagi kaitsetuks, nende hulgas ka väikemajade ja suvituste omanikud. Siseminister on energiliselt sellist ohtu demonteerinud, kuid teiselt poolt on kartustega ühinenud ka Rootsi majajamajane ühing. Seaduseelnõu, kui see vastu võetakse, annab nimelt kommunistidele täieliku monopol maale ja krundidele, mis loomulikkult meenutab senist ühiskonda.

da tema traditsioonilistes põhiatustes. Omavalitsused võivad nimelt maad võõrandada eadspidi ka siis, kui üldse võõrandatavatel maa-aladel ei ole kavastatud planeerimist ja ehitustegust. Samuti on võimalik "saneerimiseks" võõrandada kinnisvarasid hoolimata sellest, et omanikul on endal ressursid saneerida vastavalt nõuetele. Võõrandamisel makstavate maksude suhtes kohaldatakse uusi printsiipe, mis on veel ebaselged selle osas, kuivõrra maa omanik sellest kahju saab. Näiteks on põhimõtteks, et hindamisel on aluseks maa väärtus kümme aastat enne võõrandamist, kuna maa hinna tõus seaduseandjate arvates on eelnevalt teostatamised sammudest linnaplaani teostamisel. Kuigi põhimõtteliselt hinna määrab kohus, peab aga kohus käima ettenähtud põhimõtete järele. Nii muutub krundimajani üsnagi kaitsetuks võõrandajate vastu ka majanduslikult. Ja kuigi seadusandja ilmselt mõtleb suure maa omanike peale, labab see ka väikeste ühiskuste omanike. Näiteks Stockholm linna laenemispriirkonnas hoiavad omavalitsused takseerimisväärtused kunstilist maas ehituslelu all olevates piirkondades, kuigi viimaste ümber on krundihinnad mitmekordselt kõrge. On ette tulnud isegi maksustamisväärtuse alandamist! Seda kõige juhuks, kui ühel päeval avalitsusel on tahe võõrandada — soodsas hinnaga. Maa sotsialiseerimine on kahtlemata toimumas etapiviisi ja seda teadliku poliitika.

"Tabamata ime" — hooaja avalavastus



Tänavuse eesti teatrihooaja avatükkis on Eduard Wilde "Tabamata ime". Esietendus toimub Stockholmis Sveavägeni nr. 41 asuvas ABF teatrisaalil laupäeval, 23. oktoobril ja etendus korraldab pühapäeval, 24. oktoobril. Mõlemal päeval algusega kl. 19.

Pääsmised on eelmüügil Eesti Kultuuri Koondukses, Wallingatan 32, 1 tr., esmaspäevast reedeni kl. 10–16.30, neljapäev, kl. 10–18. Tel. 11 31 16. Pensiõniridele ja noortele (õpilastele) hinnalaadus teisele etendusele, samuti ühisõppijatele Uppsalast.

Pildid proovidest vasakul stseen

viimasest vaatusest Lilli Saalepi (Heljo Mängel) ja Leo Saalepi (Rein Wellner) vahel, kus esimene paljastab teise välismaa-edu saladusi. Paremalt kogu ansambel, esireas vasakult Heljo Mängel-Sundsvik (Lilli Ellert-Saalep), Rein Wellner (klaverikunstnik Leo Saalep), Epp Lohk-

Sundström (Eeva Marland).

Teises reas lavastaja Marie Kalbek, Maria Broberg (Lauritsa teenija), Eio Råhn (Lauljanna Salme Pedak), Siiri Kuldkepp (Lauritsa tütar Jutta), Elmar Kold (majaomanik Gustav Laurits), Karin Holm (proua Laurits).

Kolmandas reas etteütteleja pr. Hubel, Uno Tõnissson (dr. Valk), Agu Pärtel (maalija Magnus Kull). Pildid puuduvad Ao Vaks (kirjanik Kõrend) ja Aleksander Pihl (muusikaarvustaja Heinmann).+

Loterii võitude väljaandmine

Eestlaste Suurloterii võitude väljaandmine toimub 20. oktoobrist kuni 10. detsembrini igal esmaspäeval ja reedel kella 11–15 ni ja igal kolmapäeval kella 15–19 ni Rootsis Eestlaste Esinduse ruumides, Sandhamngatan 1, Stockholm.

Võidud, mis ei ole välja võetud 10. detsembriks jäävad loterii kasuks.

Võiduloosid palutakse posti teel masta adressil: Eesternas Rikslotteriet, Pock 11, 100 52 Stockholm 29. Võidud saadetakse posti teel koju postilunaga (pakkematerjal ja postikulu). Loosi tagaküljel äramärkida võidu number, täielik nimi ja aadress.

K. Luts esines Prantsusmaal

Lémani soroptimistide klubi Prantsusmaal korraldas augustikuul kolmanda internatsionaalse naiskunstnike näituse. Näitus leidis aset Evianles-Bain Kongress-palees soroptimistide 50-da aastapäeva tähistamise puhul. Sellest kunstinäitusest võttis osa muuseas ka Karin Luts kolme tööga. Üks tema tööd "Joonase pagu" auhinnati, teine "Meri" omandati.



**METSAKODU
UUDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

**VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE**

HUUMOR

Prantsuse minister jõuab New Yorki. Reporterid on käbedalt jaol ja esitavad hulgaliselt küsimusi. Üks reporter küsib:

"Härra minister, kas teie külastate ka New Yorgis ööklubisid?"

Minister naeratab muheldes ja esitab vastuküsimuse:

"Kas teil New Yorgis on ka ööklubisid?"

Järgmisel päeval ilmub lehes teade: "New Yorki külla sõitnud Prantsuse ministri esimeseks küsimuseks oli: Kas New Yorgis on ka ööklubisid?"

*

Mõni aeg tagasi filmiti Ameerikas juttustaja ja filosoofi N. V. Peale elulugu. Filmis anti muuhulgas edasi ka armastustseen ajast, kui N. V. Peale oli just abielunud. Kui see oli kinolinalt üle käinud, arvas pr. Peale: "Ma mäletan seda stseeni veel väga hästi, kuid meie ei olnud kaugeltki nii kirglikud, kui need seal kinolinal."

Mille peale N. V. Peale arvas: "Kuid mõtle, et meie olime asjaarmastajad need seal kinolinal aga professionaalid ja pealegi nad saavad selle eest makstud!"

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaalt oli Rootsis venna juures Marve Mehike, sugulaste juures Roderich Targama ja Evi Jundas, õe juures Elema Kuppi, isa juures Mall Rehane, sugulaste juures Raimo Rjori ja Ludmilla Reimets, õe juures Minna Rose ja isa matusel Alvi Proode, Milvi Raudsepp ja Maire Reet Kõlu.

Ameerikas külastas venna Ilmar Sang, Kanadas õde Artemi Elvet ja Linda Alvine Teder, Inglismaal sugulast Meinhart Pärtina ja Jaan Rääst, Prantsusmaal venna Tamara Vassiljeva, Poolas sugulast Elga Rõtel, Lääne-Saksamaal sugulast Karin Piller ja Soomes sugulasi Nikolai Kolomainen, Elsa Uus, Lilla Vesikioja, Jutta Jaaniste ja Henno Tarm.

• Torontois laulati kunstnik Johann Saarmit ja Linda Pevesin. Prunt elas senini New Yorgis.

• Göteborgis sündis Anne (n-na Gering) ja Märt Hennangule tütar.

Varjatud võitlus lääne vastu Kremlis uus õõnestamistaktika

Kreml peab juba pikemat aega varjatud võitlust lääne vastu. Oieti on tegemist külma sõja jätkamisega osalt täiesti uuel kujul, osalt vanade, kuid vahepeal modifitseeritud ja täiendatud meetodite abil. Kõigepealt mõni näide bolshevike tänapäevastest võitlustest pagulaste vastu nii Rootsis kui mujal. Kuna "nats", "sakslaste sabarakk", "hitlerlane", "sõjariik" jne. on aja jooksul oma mõju kaotanud ja ei leia soovitud vastukaalu isegi lääne radikalsetes ringides, kus üldiselt mõeldakse nii, nagu mõtlevad punased venelased, on leiutatud uued süüdistused ja vassimised.

Bestlased (samuti lätlaste ja leedulaste) olevat venevaenulikkud, ei sallivat silmaotsas vene rahvast ja püüdnud viimast maha teha nende poolt lepitava enamuse pärast. See on muudigi vale. Ükski mõistlik inimene ei vilka venelasi kui selliseid, ainult nende bolshevikest juhte ja kommunistide meetodeid.

Samal ajal püütakse külvata vaenu üksikute Baltikumist pärinevate rahvaste vahel, eriti äsistada üles eestlasi, lätlasi ja leedulasi baltisakslaste vastu ja ümberpöörduid. Kõige vähem sünnib see leedulaste osas, kuna Leedus ei mänginud sakslased kunagi eriti tähtsat osa.

Eriti silmatorkav seejuures on bolshevike "hea" suhtumine balti sakslaste, kes külastavad oma endist kodumaad, et näidata eestlastest jne. põgenikele "valdele" põhjendatult propandakat välismaal, eelkõrres Saksas. Kreml võib kindel olla, et balti sakslased tunnevad bolshevismi sama hästi kui teiseidki baltlased, võibolla osalt isegi paremini.

Esimesel silmapilgul väga imelikuna paistev võte on ka tuntud anti-bolshevistlike põgenikele tembeldamine kommunistideks. See meetod on eriti laialt levinud võitluses põgenike-ajakirjanike vastu. Vastavate vahemete kaudu, kelle on maa päriselanike usaldus ja kes seisavad palgaliste agentidega või lihtsate kaasjooksikutena enamlaste teenistuses, püütakse Kremlile ja tema koalitsioonidele osakondadele eriti eba-meeldivaid ja vähem või rohkem edukalt ajakirjanike kujutada kommunistidena, kes ainult teesklevad antikommunismi, et seda edukamalt võida võtta toimetust usaldust ja vabalt kirjutada, mis süda soovib.

Lisaks sellele mõningaid andmeid ja mõtteid, mida avaldab Günter Tolmein ajalehes "Die Welt" 5. okt. Ta ütleb, et tegemist on uue partisaan-sõjaga sihiga halvata vastava riigi

Stockholmis suri 6. oktoobril Helmi Mannermaa, sünd. 6. juunil 1903.

valitsust ja võimsusi. Et niisugust võitlust pidada, selleks on vaja teha hulk ettevalmistusi, luua vajalik olukord. Esimene on tarvilik pehmendada teatud rahva moraal ja vastupanutahet, naeruvääristada kohtumist

mist ja politseid, võidelda ja maha teha üksikuid poliitilisi ja ajakirjanikke, üles kutsuda seal, kus see on võimalik nagu Saksas, mitte astuda aktiivsesse sõjaväeteenistusse, mis läbib "südametunnistuse" vastu.

Edasi — see on juba õige vana võte — püüda võita enda kiite võtmepositsioonid kõikides tähtsates asutustes, eriti sõjaväes, politseis, kohtus, tööstustes, ülikoolides, kirikutes, koolides, varustuskeskustes ja muudugi valitsuses eneses ning tähtsates valitsusasutustes, eriti välisministri-ruumides. Kuidas seda tehakse ja kui kaugele on võimalik jõuda võrdlemisi lihtsake ajaga jooksul, seda näib praegune Lääne-Saksa demonstreerivat. Sakslased on poliitiliselt ikka õige näisvõet olnud ja selleks, vastamata habadele kogemustele ka jäädunud, välja arvatud Adenaueri-aolised mehed.

Käskides sellega käivad demonstreerimised, streigid jne., mida tõendavad eriti sündmused viimase aja USA-s ja Inglismaal. Egas inglise valitsus oma lõbu pärast alati hiljuti üle saja diplomaadi välja ei saatnud! Muide suur osa enamlaste ametnikest suursaadkondades, konsulaatides ja kõrgsugustes poolelamistlikes organisatsioonides ongi ametis vastava riigi aluspõhja nõrgendamiseks. Al-mult sellega on seletatav see hiigla ametnike arv kõikides bolshevistlikes välisinsidustes, kandku nad üksikuid mis nime.

Eksponeeritud kohtadel seisivad isikud püütakse hirmutada telefonikõnede ja anonüümsete kirjade abil, kuulujuttude, lõõksade, ähvardused j.m.s. peavad langetama rahva ja üksikisikute meeleolu, kusjuures see kõige sünnib aeglaselt ja järjekindlalt, nii et lõpuks jääb inimestele mulje, nagu kuulutsi see igapäevase elu juurde. Sellega vähendatakse rahva, eriti aga ametivõime valv-

sus, nii et keegi arugi ei saa, et tegemist on üksteisega seosesolevate aktsioonidega, et midagi selle sündmuste ja nähete ahelikus pole juhuslik. See psüühiline ja füüsiline terror seisab ikka ühenduses uute agitatsiooni võtetega, uute poliitiliste vägivallategudega, kuid ei tähenda veel kodusõda, vaid intensiivset ettevalmistust sarnasele sõjale, kui selle järgi tekib vajadus. Iseendast kardavad enamlasted kodusõda: nad ei tea kunagi, kuidas see lõppeda võib, mis-sugused jõud siis võivad välja püüda ja missuguse suuna terve aktiiv-sioon võib võtta. Ka siin on Tšehhoslovakkia ja Ungari sündmused Kremlile mõju avaldanud ja Poola küsimus teeb praeguste võimu-meestele rohkem muret, kui seda tavaliselt arvatakse. Samasugune on lugu Ida-Saksaga.

On muudugi võimalik, see olnem

muide mitte ainult poliitilisest olu-

korra, vaid ka vastava riigi geo-

graafilisest asendist, et siin ja seal

areneb sündmusi kõik kodusõjaks,

mis siis puna-armee abil maha suru-

takse, kusjuures "päästjad", kui rah-

vusvaheline olukord seda vähegi lu-

bab, ei mõtlegi maalt lahkuda või

hädakorral lepitav valituse pükki

aitamises, mis neile on meeltööda.

Sovjetide poolt läände põgenenud

salapolitsei ohvitserid on lääne tähe-

leapnu ikka jälle juhtunud suurele

hädakorral, mis ähvardab terve

maailma vabadust ja kirjeldata

tud Kremlis subversivse tegevuse

tõttu. On isegi nii kaugele minem

et Varsavi pakti maa sõjaväes

teenivad erilised "selgitavad väe-

osad", iga diviis juures üks kompa-

nii Nende ülesanne seisab muide ju-

ba rahualal seista ühenduses "oma

meestega" salpööl N. Liidu piire, et

siis, kui peaks sõjaks minema, neid

kohi abistada vaenlaste kaitseseadol-

duste hävitamises. Sellest kõneleb

Lääne-Saksa kolonel Walter mõne

aja eest reservohvitseridele. Tänu

asemel selgitava töö eest kutsuti ta

korralle. See on praegune Euroopa!

OSKAR ANGELUS

Kodanliku Eesti vanglad kaitseksid kommuniste Stalini hävituse eest! See selgub uuest PARTEI AJALOOST

Meie eelmine leht sisaldas kirjutise hiljuti ilmunud Eesti NSV ajaloo kohta. Selles konstateeriti, et teos koosneb ühest kahest eri tasapinnal kirjutatud ajaloost, milledest teise moodustab palju suurema üksikasjalikkusega koostatud Eesti Kompartei ajalugu. Tutustamine alljärgnevalt ka viimaksmainitud teost.

Eesti NSV ajaloo III köites, mis käsitleb 1917–50, registreeritakse piinliku üksikasjalikkusega eesti kommunistide riigipöördeist tegevust. Nagu selgub ei püüdnud see kangeltki pöörandale konspireerimisega, vaid ulatus sageli avalike üleskutsedeni kongresside resolutsioonides ja juhtivate tegelaste kõnedes, milliseks deklaratsioonideks kasutati koguni Riigikogu kōnetooli.

Teiselt poolt ollakse äärmiselt indigneeritud sellisemeeste seadusvõime tegevuse eest kohtulikule vastutusele võtmise pärast.

Asjast võiks ehk veel aru saada kui kõne all oleks N. Liidu praegu valitsev olukord kus süütoed on võrdlematult väiksemad ja karistused rängamad. Selliste võrdlusi toetamine ei tule aga muidugi kõnesoleva ajaloo autoreile pähe. Selle asemel teisteeritakse 17.12.1918 Tallinna Raekoja platsil toimunud meelevalduse laialilajamisel kahe surmasauna ühenduses V. Kingissepa poolt Eesti Ajutise Valitsuse aadressil lanseeritud nimetust: "libunike valitus"! Ei tea missuguse vastas proportsioonis nimetus ajaloo koostajate meelest sobiks siis N. Liidu valitsusele ja seda eriti 1937–38?

Samuti ollakse pidevalt pahane nii Vabadussõja ajal kui ka hiljem riigivastast/kihutustööd tegevate kommunistlike ajalehtedele sülgemise pärast. Ei tea missugune hoiak neis kiisimis peaks valitsema N. Liidus praegu sügaval rahu ajal?

Autorid on vihased koguni seepärast, et 1920 61 kõige rühmitsevat riigikorra õnnestajat N. Venes se välja saadeti. Sellest paistab nagu ei oleks neil aimugi külvõrd õnnelikeks suurt enamus nõukogude korraga mitte-rahulolijaid endid tunneksid siis kui neid N. Liidust mõnele vastuvõetavale riigikorra maale välja saadetaks.

Oleks tõesti huvitav teada, mida iseseisvalt mõtlev lugeja Eestis kõnesolevast ajaloost ja eriti selle Kompartei tegevust käsitlevast osast arvab. Moodustab ju raamatust esitatud kirjeldusest järelduv liberaalsus ja tolerantus Eesti Vabariigis sellise tohutu kontrasti okup. Eestis praegu kehtiva korraga, et viimane peab paratamatult tunduma poliitilise hullusõrgina.

Eelöeldust tohiks juba selguda, et nõukogude ajalookirjutajate täiskasvanuks saamine võtab nii kohutavalt aega, et tõsine kahtlus tekib kas see ei ole tahtlik. Puberteedialeid viisil argumenteerides on ehk tõepoolest aimukene võimalus asju nii keerata, et õigus jääb mõlemal pidi, mis paistab olevat olnud üks olulisid eeldusi selle ajaloo koostamise juures kaastöö aktsepteerimisel.

Eestimaa Kommunistliku partei ajalugu käsitlevate peatükiliste lugemisel äratub erilist tähelepanu huvitava nimele esitamise viis. Ühenduse väiksemagi tähtsusega sündmustega esitatakse vahel kümnete kaupa



Stalin & Ko aplodeerivad Kremli 6. aug. 1940, kui Vares käsukohaselt Eesti N. Liidule "kingituseks" andis. Stalin oli aastatel 1937/38 hukanud suurema osa nendest eesti kommunistidest, kes olid põgenenud Venemaale. Need, kel oli "õnn" iseseisvas Eestis viibida vanglas samal ajal, elasid üle ja võisid a. 1941 vanglast vabanedes tähtsat rolli mängida...

tundmatuid nimesid (sageli ka teose koostajale nagu see selgub andmete puudumisest või puudulikkusest isikunimedest registris), millised loetelud aga enamasti lõpevad lühendiga jt. (ja teised).

Mis erilisel tähelepanu äratav on et näiteks II Riigikokku valitud 10 kommunisti nimest esitatakse ainult 8 ja et see loetelu samuti lõpeb märkusega jt. Et teose koostajail 2 nime teadmata oleksid on võimata — kel aega ja tahtmist võiks need arvatastsi välja otsida ka Rootsi raamatukogudes.

Okup. Eestist konverentsidel

Pariliselt toimunud rahvusvahelisest hüdraulikute konverentsist võisid Vene delegatsiooni koosseisus osa Tallinna poliitteenilise instituudi õppejõud prof. H. Velne, prof. A. Aitsam ja dots. U. Liiv. Rennisel, Prantsusmaal, peeti Euroopa parasitoloogide kollokvium, millest pääsesid vene 22-liikmelise delegatsiooni koosseisus osa võtma okup. Eestist: zooloog ja botanika instituudi potozooloogia sektori juhataja prof. dr. med. Jüri Teras ja keegi Inna Kazakova, kes on ka arst, kuuludes okupantide sekka.

ASJATA ootamine

KOPENHAAGEN (VES) — N. Venes raderite ja elektrooniliste mõõteaparatuuride varustatud "kalalaevad" pidasid kuude kaupa valvet Nyborgi juures Taani rannas, kus taanlastel oli käsil ühe suurema ehituse püstitamine.

Venelased ilmselt arvasid, et sinna ehitatakse NATO vaatlusjaama. Niidud, kus hoone valmis, sõitis venelased pettunud minema. Nyborgi rannale kerkis nimelt haigla-koolihoone nõrgaistutustele lastele.

● Näitlejapär Riina Reinik ja Rudolf Lipp sooritasid ringreis USA läänepool, et sealsete eestlaste hulgas propageerida ülemaailmseid Eesti Päevi a. 1972 Toronto. Külaskäpt Los Angeles, San Francisco ja teel tagasi Kanadas Vancouverit.

Põhjus peab seisnema milleski muus ja üheks võimalikuks seletuseks on muidugi juhtivate eesti kommunistide edaspidine saatus. Võib olla ei ole kõik Stalini väljapuhastuse ohvrid veel rehabiliteeritud, võib olla ei taheta mõnedest juttu teha. Kuigi vastavas kohas loetletakse kuue "isikukultuse" ohvriks langenud eesti juhtiva kommunisti nime, on see muidugi puhtal kühul jälgede segamine. Nagu selgub isikunimedest registrist esitatud surma andmeid on seitsmeliikmelisest E. Tõõrha Vabariigi Nõukogust (s.t. valitsusest) tervelt viis surmaandmeid 1937 ja 1938. Ainukeseks erandiks soos suhtes on 1919 surnud J. Mägi ja 1922 Eestis surmanõustatud V. Kingissepp.

Samuti on 1934 N. Liidu territooriumil peetud E. Kompartei konverentsi kümnest osavõtjast tervelt kuus oma elupäevad lõpetanud neil aastal ja seitsmes kadunud niivõrd jäljetult, et tema kohta puuduvad nii sünni- kui ka surmaandmed.

Ka langeb kümnest Punaarmee kõrgemas juhtkonda kuulunud eestlastest kolme surm 1937–38, kuna 2 üldse puuduvad isikunimedest registrist, mis muidu paistab olevat tehtud piinliku täpsusega. Peale nende ei ole ka selge, mis sai veel 1919 ühe Koltshaki vastu võidelnud Pu-

Eestlasi Lidingö maratonil

Sama, mis Vaasa suusamaratonil talvetspordile on masspordina jooksuharrastajatele 30-kilomeetriline Lidingö-jooks. Tänavu oli osavõtjaid 10. oktoobril 2.100 — nii "pärisjooksjad" kui ka amatöörid igast vanuse klassist.

Ka eestlased ei puudunud. Senioride klassis jooksis Hans Horn ajaga 2.06.37, tulles 250-nädala kohale, Harry Waldma ajaga 2.17.06, tulles 520-nädala kohale, Paul Kanarib ajaga 2.18.45, tulles 537-nädala kohale ja Laur Aule ajaga 2.43.48 1258-nädala kohale.

Junioride klassis jooksis 16 kilomeetrit Toomas Niit Tähtselt ajaga 1.03.27, tulles 70-nädaks.

Veteranid jooksid samuti 16 km ja nende hulgas tuli Endel Niit Tähtselt ajaga 1.12.52 40-nädaks.

Nilpalju kui selgub kõnesolevast ajaloost osutub küsitavaks kas Eesti kommunistidele oleks üldse võimalik olnud peale väljapuhastusi oma erakonna Keskkomiteed rekonstrueerida kui Eesti vanglaste elu poleks päästnud.

Stalini väljapuhastusis täielikult hävinud E. Kompartei Keskkomiteed ei olnud neil nimelt kellegi münga asendada kui 1938 amnestia alusel vabanenud poliitvangidega, kes moodustasid n.n. Illegaalse komitee, mis end peal N. Liidu okupatsiooni tulekut Keskkomiteeks kuulutas. Aga ka selle isehakanud asutuse "iseseisvus" jäi väga lühiajaliseks. Juba 8. oktoobril 1940 ühendati Eestimaa Kommunistlik Partei Üleliidulise Kommunistliku (holshevi) Partei-ga, mis näitab, et venelased ei hinnanud eesti kommunistide juhtkonda ilmselt kuigi kõrgelt ega riskerinud kaemaks neile kaasarääkimise õigust jätta. Erilisel selles midagi imestada ka pole, kuna eelmainitud Illegaalse komitee moodustamisel oli valikuvõimalus olnud päris piiratud. Pidi see ju toimuma tol ajal Eestis asuvate kommunistide hulgas, kelle üldarv 1940 öeldakse olevat olnud 150. Tegelikult toimus valik veegli piiratumas ringis, milles oli 1938 poliitiliste vangide amnestia alusel vangist vabanenud, keda Eesti NSV ajaloo avaldatud pildi järgi otsustades oli 50 ümber. Tähelepanuväärne on ka, et raamatust puudub laialt tuntud ülevõtte 21. juunil vanglast vabastatuist, millest siiski võib aru saada kuna pildil on teatavasti ainult küpatäis spionaazhi eest vangimõistetuid eesotsas Narva taha ehitatud kindlustusplaneid venelastele müümise eest kinniistunud pioneerkapten Trankmaniga.

EVALD UUSTALU

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Balti meri "SURNUD"

WASHINGTON (VES) — Elu
Balti meres on välja surnud, kir-
jutab "Washington Posti" korres-
pondent Claire Sterling. See vee-
kogu võib muutuda elutuks me-
reks, kui teda ümbritsevad maad
ei võta ette midagi drastilist.

Balti mere randadeel elab ümmarguselt 20 miljoni inimest ja seal asuvad suuremad linnad, nagu Kopenhaagen, Stockholm, Helsingi, Leningrad, Tallinn, Riia, Gdanšk (Danzig), Gdynia ja Stettin. Iga päev heidetakse sellesse veekogusse keskmiselt 4000 tonni jäätmeid ja tohutul mürgist jäätmevevett. Kuulsad Balti mere heitingad ja sprotid on veerüvetamise tõttu juba lahkumas ning on küllalt rindu, mis lõhnavad madama järele. Kuna merevesi on siin jahedavõitu ning vähesel soolane, areneb siin orgaaniline elu visalt. Kulub umbes 30 aastat, kuni merevesi siin Taani viinale kaudu täielikult uueneb. Puuduvad ka suuremad tõusud ja mõnnad, mis merevee värskendamiseks on olulised.

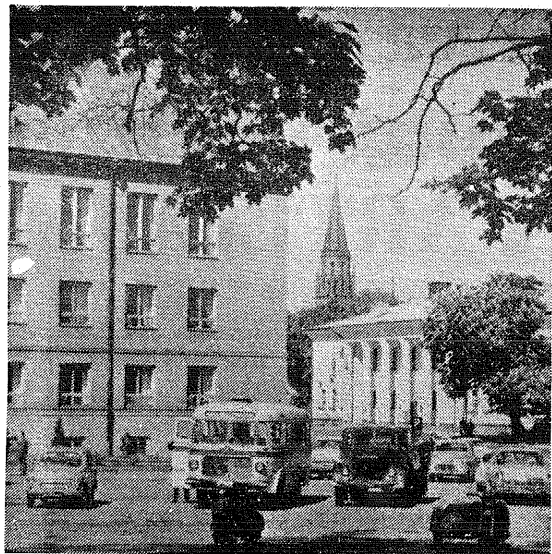
Balti mere ääres asuvatest riikidest ainult Rootsi on võtnud tarvitusele etta vatusabinõusid merevee reostamise vastu, lastes oma roiskveed läbi nn. kolmekordse filtri. Taanis on kontrolli all vaid 20 prots roiskveest, kuna N. Vene, Soome, Poola ja Ida-Saksa pole peagu mingid tõkkehendid rakendanud.

Balti mere riigid on pidanud küsimuse üle konverentse, kuid kaugemale pole jõutud. On konstateeritud vaid, et Rootsi ja Soome paberivabrikud olevat suuremad vete reostajad.

Kiviaeg kaasajal

MANILA — Ajakirjanikel ja antropoloogidel oli võimalus Filipiinide kohata suguharuga, kes on elanud aastasadasid või tuhandeid metskades ja mägides eraldatult ja on mõningate ekspertide arvates oma kultuuriliselt arengult kiviaja tasemel. 20 ajakirjanikku ja teadusemeest viidi helikopteritel Filipiinide lõunaosa metsikuisse dzhanglisse, kus metsmehed olid valmis neid kohtama.

Suguharu liikmed on umbes viie jala pikkused ja kräsus juustega. Ainult suguharu juht ja kaks tema abilisit rääkisid, kuna teised valkisid. Arvatavate, et n.n. tsada suguharu on elanud metsades umbes 2000 aastat ning nad on surutud teiste suguharude poolt liiki sügavamale ja sügavamale džunglisse. On selgunud, et suguharu liikmed oskavad arvutada ainult 12-ni. Nad magavad peamiselt istulikult puude all ja ainult kaks korda ühes ja samas kohas. Nende üldarv ei ole selgunud, kuidarvatatakse, et see ei tõuse üle 60-ne. Suguharu asukoht on Mindanao saarel, 900 km kaagu poolt Manilast.



Vaade tänapäeva Viliandi tsentrumile.

Andmeid tänapäeva VILJANDI kohta

Viljandi on nüüd kuues Eesti linn, kus elanikke 20 814 (1958—17 916). Elumaju on Viljandis üle 500 ja elamispinda 170 000 ruutmeetrit. See on umbes 8,5 ruutmeetrit ühe inimese kohta. Linnas on veel üheksa ühisestseisvaid ja omakeelset laste eestvõtte; linnakiraktsid, kus kodusisvabrik, kõik teised on nn. tschehidid (tehaste või vabrikute osakonnad). Näiteks 1968ab Viljandis Abja tootlainsvabrik Viljandi tscheh, Viljandi metsakombinaandil tikutsheh, Pärnu õmblussvabrik Viljandi tscheh, Tallinna õmblussvabrik "võit" galanteriitsheh, Karski Tekstiilvabrik Viljandi tscheh ja Tallinna Ekskavatoritehase Viljandi tscheh, kus toodetakse hüdrosilindreid (mida eksporditavate ka Kuubasse).

Viljandi tikutsehh on Eestis ainu-
ke tuletitikke tootev ettevõtte, Linaket-
ramis- ja kudumisvabriku toodangu-
minevat ka "vennasvabariikidesse".
Abja toorlinavabriku Viljandi tseh-
hi valmistatakse linaluuplaate
(100 000 ruutmeetrit aastas), mida ka-
sutatakse seinakatte materjalina elamute ehitamisel. Lisaks töötab Vil-
jandis veel konservitehas.

Teetmikus "Kas tunned maad" märgitakse, et äsja moodus Viljandi Linaktramis- ja Kudumisvabrikus asutamist 50 aastat Vabrikus ketrus- jaoskond andvat päevas 2,4 tonni lõnga, kudumisjaoskond aga 6500 m riiet. Vabrikul olevat ka oma masin narvutsustajam, mis teenindavat ka linna teisi käitsi. Metsakombinaadis valmistatakse ka mööblit. Teised kombinaadid on veel jahu- ja leiva- kombinaat ning naha- ja jalatsi- kombinaat "Leek".

Ülevaate Vilandi ajaloost annab Viljandi Koduloomuseum (Tombi platsi ääres), mis kuulub parimate kohamuseumide hulka Eestis. Ülevaade näitab, et muuseumil on kolm osakonda) loodusteadust, ajaloo ja kommunistliku üleshitustöö osakond. Muuseumis on ka Viljandi orduinimusemakkett, samuti rohkesti materjali C.R. Jakobsoni kohta. Jakobsoni tänavas olevale majale, milles töötas ajalehe "Sakala" toimetust,

on kinnitatud mälestustahvel. Majal posti täht. 23 on memoriaalvahel kirjutanik A. Kitzbergile, kes elas el aastail 1893–1994, ning Tombi platsi ääres majal nr. 3 memoriaalvahel Viljandi laulukoe Fr. Kuhlbasile. Maja, kus asus A Renniti raamatukauplus (Posti ja Koidu tänava nurgal) lammutati anton Suerkeski teel nr. 16 asuva Anton Suurkase maja hävitas kahjutuli. Samuti hävitas kahjutuli: endise Viljandi elementaarkooli (Kuhlbasid kooli) maja.

Viljandis on mitu moodsat sisustatud kauplust ja tootlustamissettevõtet. Võrreldesajamu Viljandis kaks: "Kalev" Väike turu tän. 4 (30 kohta) ja "Viljandi" Tartu tän. 11 (70 kohta). Toidubaar "Oktoober" asub V. Kingissepa tän. 7, piimasaal Tartu tän. 14, restoran "Viljandi" Tartu tän. 11, söökla "Edu" Tartu tän. 9 (endises A. Kamseni kaubanduskooli ruumes)

kauplus "Tarve" Tallinna tän. 6 (majas, kus asus Viljandi esimene — —Feldti — trükkikoda), kohvik "Viljandi" V. Kingissepa tän. 31 ja kauplus "Sport" V. Kingissepa tän. 20

Teater "Ugala" annab aastas kuni 350 etendust. Ka on Viljandis kaks kino, kolm raamatukogu ja n.n. kultuurharidustöö kool, mis annab kommunistlikku kaadrit kõigile Eesti kultuuriasutustele

Viljandi linn on Viljandi rajooni keskus. Lõugimäel püüavad ilks need

ordulnusse varem. Keskajast ehitusist säilivat XV sajandist pärinev Jaani kirik. Sügisel 1944 hävis ajalooline Schazi trahter (praeguses Oru tänavas). Praeguse Viljandi kohta üteldakse, et "linnas leieneb elamuühitus". Uue raudteetajamaa "sai Viljandi juba 1954. aastal (vana hävis sõjajärgel). Aastal 1962 valmis veetorn-elamu ja uus administratiivhoone. Uueveski ojal asuvad supelbasseinud, järve ääres staadion, paadisadam ja turismibaas.

Keskkoole on Viljandis kolm ja 8-
klassilisi kooli viis. Raunoonäijalehe-
n ilmut Viljandis "Tee Kommunis-
mle". Benstiniaam asub Puistee-
tän. 17 ja sidejaoskond (postkontor)
Tallinna tän 11. Keskväijaku ääres
asub uus administratiivhoone. Kau-
bamaja ehk n.n. universaalkauplus
asub Tallinna tänavas.

Viljandi draamateater "Ugala" peanäitejuhiks on Aleksander Sats, näitejuhika-lavastajaks Toomas Kalmet.

Saksa luurekindral LÄÄNE OHTUDEST

BONN (EPL). Nagu Eesti Pöevaleht oli juba varem teatanud, hakkas Hamburgi suuralteht "Die Welt" avaldama Lääne-Saksaa end. lestusi", mis hiljem ilmuvad eriraamatuna. Nende ridade kirjutamisel on neist senini ilmunud 12 peatükki, 11. peatükis käsitleb kindral Gehlen N. Liidu tungimist lääne maailma suurte rahvusvaheliste peite- ja katteorganisatsioonide ning poolkommunistlike erakondade, enamasti n.a. rahvarinnete kaudu. Eriti läänlaaduslikult peatub kindral venelaste agitatsioonil, sissebimise (infiltratsioon) ja nende kümnete-tuhandete agendite kahjurliku laiahaardelise tegevuse juures, mida kohtadel hoolikalt juhtikse N. Liidu ülekujutatud saatkondade kaudu.

Kindral Gehlen loendab 11 ülemalas-
lasele ütlasega organisatsiooni, mildest
viie peakorteri asuvad Prahas. Maailma
ametihingute liit, mille 1.10.1945
liikmeid 11.10.1945 56 maalt (riigist),
Rahvusvaheline üliõpilaste liit, kuhu
kuulub 87 organisatsiooni, Õpetajate
ametihingute liit, kuhu kuulub liik-
meid 25 riigist, Rahvusvaheline ju-
ristide organisatsioon, kuhu kuulub
liikmeid 100 riigist, Rahvusvaheline
raadio ja TV organisatsioon, kuhu
kuulub alaliselt 19 riigist. Kõik need
organisatsioonid on üksteisega ühine-
nised kindral Gehleni märgitud or-
ganisatsioonide seeriast, millega juhtin-
ud on otse venelaste peos. Gehlen
arvab, et küllap Praha teistkordi-
ne kuupereimine augustis 1968 oli
venelastel põhjuseks, et neid viit
kuupereimistele oma peos hoida.

Nim. viiest organisatsioonist peab Gehlen kõige kindlamini **venelaste** peos olevaks ja ka kõige lüügi võimamaks Maailma ametiühingute liitu.

Oma mõjutamisvõime poolest veelgi ohtlikumaks peab kindral Maail-

Torontos 32 õpilast keskkooli

TORONTO (VE) — Toronto Eesti Täienduskooli sügisene õpetegevus algas möödunud reedel Toronto Eesti Majas loomunud aktusega ja õpilaste registreerimisega. Eeslõpete andmete järele astus Täienduskooli esimese klassi oma emakeelset haridusteedonda jätkama 32 õpilast, kuid see arv ei ole lõplik ja suureneb tõenäoliselt uute sisseastujate arvel. Kogusumma on Täienduskooli õpilaste arv eeloleval õppeaastal saja õpilase ümber.

Päränd sõjas vigastatuile

TORONTO (EPL) — Kanadas p  randas Invaliide toetava Naisringi kaudu eesti s  javigastatutele oma varandusest 7.500 krooni 1969 surnud Elle Kruuse.

Elle Kruse oli sõjaajal ja pärast sõda tihtilaud seotud eesti riinendeesi saatusega. Juba sõja eimestes päevadest alates oli ta riinendeesi mitmetes väilibaigates, jatkates sama tegevust ka Saksamaal. Kui eesti sõjameeste olukord oli raske ja masendav, oli Elle Kruse paljudele suhtunud neid abistamas. Kanadas asumise järele oli Elle Kruse Toronto Eesti Võitlejate Ühingu asutaja hulgas ja selle ainuke naisliige, kuni oma surmani.

18-aastased vandemehed?

WASHINGTON (VES) — Ühendriikides muutusid kongressi vastava otsusega hiljuti hääleloigustikeks kõik 18 aastased kodanikud.

Kongressis on arvamusi, et kui 18-aastased võivad nüüd hääletada, siis võivad nad ka vandekohtu liikme-
teks olla. On tõenäoline, et föderaal-
kohtuluse, hiljem ka osariigi kohtu-
süsteemi pannakse õige pea 18-aastased,
et tuua uusi ideesid karistustegist-
süsteemi.

Mis sündis ÖLANDIL?

BONN (EPL). — Läänesaksa ajakirjanik ja spionaazhiiküsimuste ekspert Herman Zolling väidab, et sotsiaaldemokraatide liider Herbert Wehner, kantsler Brandti järele nr. 2 sotsiaaldemokraatlikus erakonnas "ja partei ajü", on oma puhkustel Rootsis Ölandil kohanud venelaste esindajatega. Zolling ütleb, et tal on selle kohta "kindlaid tõendeid."

Zolling märgib, et saksa vastuluu-
et on hoiatatud "rootsi poolt", sa-
nuti USA keskiuure poolt. Saksa
ajakirjandus püüdis Herbert Wehne-
ilt saada kommentaari, kuid see
sakis teatada, et te ei soovi sellis-
ele süüdistustele vastata.

Herbert Wehner on tugevasti vaiduse all seisev poliitik oma mineviku pärast — ta on sotsiaaldemokraatide juurde üle tulnud kommunistide juurest.

Rootsi julgeolekupolitsei ülem on Rootsi ajakirjandusele kinnitanud, et Rootsi poolel ei teata midagi ministri spionaazhist Ölandil.

tekoratoriks Ingrid Agur, näitejuhi
bideks Elgi Kose ja Paul Kuusik,
irjandusala juhtajaks Epp Mikkal,
vastusala juhatajaks Lembit Pald-
a ja direktoriks Ants Kukk. Näitle-
id on teatril 27.

Viljandi vanim laulukoor — segakoor "Koit" (juhataja Paul Krigul) esitab Viljandi "kultuurimaja" koosseisus, samuti ka naiskoor "Eha" juhatajad Jaan Mägi ja Heimi Mägi.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 15 67 70-0

(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Eskiistuna-Kurireni tellimispostgirot ega vanu sissemaksukaarte sellele postgirole, kuna Eesti Pae-

valeht on kogu tellimisasjaajamise üle võtnud. Tellijatele tulevad endiselt sissemaksuhood, nüüd aga juba uuele postgirole.

Leinateateid

Harjumaal, Tallinna lähedal Rannamõisas suri Vana-Rannamõisa põlme elanik August Löbin, 80 a. vanuses. Teda jäid leinama tütreid ja tütrlapsed perekondadega ja lauldane sugulasest pere.

Eestis suri Tartust pärit Artur Adamson, keda leinavad abikaasa teiselaste lastega.



Raske haiguse järele lahkus igavsele unele kallis öde ja tädi

Salme Tomander

N-na Ols

• 3. 2. 1908 Jõelähtmes
† 14. 10. 1971 Norrköpingis

Mälestavad valusalt leinas

EVALD perekonnaga
LEANDER perek. Kanadas
MARE perek. Kanadas
ENN abik. Kanadas

Hinga, öde, vaikset mullas,
Maitse rahulikkus und.
Puhka, kuni koidu kullas
Tuleb ärkamise tund.

Matustelalitus toimub Göteborgis, Kvibergi kalmistu Helga Korset kabelis laupäeval, 23. okt. 1971 kl. 14. Koosviibimine Guldhedsgårdenis.



Surma läbi lahkus jäädavalt meie armas öde ja tädi

Salme Tomander

Mälestavad vaikselt leinas

VALTER abikaasaga
OSKAR abikaasaga
ROBERT abikaasaga
MILVI-perekonnaga



Armast sugulast

Salme Tomander'it

mälestavad leinas

GUSTAV TOMANDER
abikaasaga
ENDLA FOKA
perekonnaga

Kuulsus saab jälle välja

MOSKVA — Moskvas teatatakse, et maailmakuulus vene tsellist Mstislav Rostropovitš sõidab eeloleval kuul Viini, kus ta juhatab Bolshoi ooperit. See oleks esimene kord, kus Rostropovitš osas tühistatakse möödunud aastal kehtestatud välismaaraiside keeld.

Ta sattus põlu alla pärast seda kui ta kirjutas ametivõimudele avaliku kirja ja protesteeris selles kirjanik Aleksander Solzhenitsini tagakiusamise vastu.

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Eesti Üliõpilaskond Göteborgis

korraldab laupäeval, 30. oktoobril akadeemilise sügisballeti Ingenjörernas Husis, Viktor Rydbergsgatan 14. Hind kr. 70.—, mille sisse on arvestatud ka Vorspiel ja Nachspiel. Osavõtt palutakse teatada enne 21. okt. Tiina Klementile — tel. 031/27 73 66 või Toomas Kuttile — tel. 031/81 20 60. EÜG loodab rohket osavõttu!

STOCKHOLM

Kirikukontsert

Pühapäeval, 31. okt. kell 15 Jakkobi kirikus kontsertjumalateenistus. Esinevad: Norrköpingi ja Stockholmis koguduste ühendatud segakoorid. Orelil Harri Kiisk. Juhatavad Jüri Kaid ja Juhana Äro.

UPPSALA

Aksel Marki loeng

Laupäeval, 23. okt. kell 16 toimub Eesti Kodu, Geijersgatan 12 A, Uppsala Eesti Seltsi ajaloolis-ühiskondliku õpperingi loenguõhtu, mil hr. Aksel Mark kõneleb min. Aleksander Warma mälestusest "Diplomaadi kroonika", mis käsitleb üksikasjus Eesti riigi ja rahva saatust alates 1939 sügisest N. Liidu poolt ähvardustega peale sunnitud baaside lepingust ja sellele järgnevaist sündmustest kuni Eesti teistkordse okupeerimiseni 1944. Kõik kaasmaalased on teretulnud loengule! Osavõtjale on kohvilaud kaetud.

UPPSALA

Ühissõit teatrietendusele

Pühapäeval, 24. okt. kell 17 väljub buss St. Erikuri teatrietendusele Stockholmis, kus mängitakse Stockholmis Eesti Teatri poolt Eduard Vilde "Tabamata ime" pr. Marie Kalbeki lavastusel. Viimane ülesandmine on 21. okt. õhtuni a. Kivimäele (tel. 32 45 49) või E. Keeltele (11 95 88).

ESKILSTUNA

Lastevanemate koosolek

Eskilstuna lastevanemate koosolek peetakse reedel, 22. okt. kl. 19 Törnrosa koolis (endises Flickskolas). Kuna on raskusi kooli jätkumise-ga senises vormis, siis on vajalik kõigi lastevanemate kokkutulek, kel on eesti ränduskooli käekäik südamelehedane.

Hoolekogu ja õpetajad

Meie südamluk tänu kõikidele sõpradele ja tuttavatele, Göteborgi Põllumestse Kogule, Göteborgi Eesti Meeskoorile ja Eesti Rahvusfondi Boräsi osakonnale, kes minu armast elukaaslast ja meie kallist isa

Viktor Toompea'd

olid ärasaatmas tema viimsele teekonnale, tema kalmu kaunistasid paljude pärgade ja lilledega ning meie leinale kaasa tundsid.

ABIKAASA LASTEGA



Vanas Eesti Majas EÜS ruumid's (kuna klubi on oma ruumid linnale üle annud), õnnitlesid Eesti Maja kasutajad juubeli puhul prl. Maimu Leesit. Õnnitlejaid oli palju — nii üksikisikuid ka organisatsioonide esindajaid. Pildil toob Stockholmis Eesti Meeskoori nimel lilli ja kingituse esimees Sigfrid Loor koos dirigendi Lembit Laumaaga (EPL-foto Lepper)

Veskijärve

Algus lk. 1

nõusolekul ka kinkida. Nagu tähendab ühingu põhikirja esimesest paragrahvist on selle eesmärgiks vahetuse kasvagu, vaid ühingu likvideerimisel saadav osatähtede koguväärtust ületav summa langeb põhikirja järgi Sihtasutis Tulevikule.

Kuna seega tegemist on ideelise ühinguga, siis ei suurenen ka osatähtede väärtus koos kinnisvara väärtuse kasvuga, vaid ühingu likvideerimisel saadav osatähtede koguväärtust ületav summa langeb põhikirja järgi Sihtasutis Tulevikule.

Koos ühingu asutamise ajal ametisse nimetatud Veskijärvi ajutise juhatus tegevus seisnes möödunud suvel nüüd lõplikult valminud ja kasutusse võetud sauna ehitamise kõrval osu teostamiseks vajalike algkapitaal kogumise. Viimaksamainitud tegevuse juures on Sihtasutis Tulevikule poolt seni kinnisvara kordasandmises kulutatud ja nüüd kapitaliseeritud summade kõrval seda üritust toetavalt toetatud Balti Humanistlik Ühing, mõned eesti tüdrukid ning ühingu juhatuse liikmete isiklike kontaktide kaudu rida kaasmaalasi.

Tulemuseks on, et seni ühingu liikmeks vastuvõetud ühingu ja isikud on omandanud kokku 67 osatähte, kuna järeloleva 43 osatähte omandamiseks on vastav üleskutsuga pöördunud eesti skauilike noorteorganisatsiooni liikmete poole.

Loomulikult on liikmeksastumise soovivaldused teretulnud ka laiemal eestlaste üldsuse poolt. Vastavaid soovivalduse blankette on võimalik saada Veskijärve juhatusliikmetelt, eeskätt esimehelt, R. Allalt, Spärtnargrand 5, 124 42 Bandhagen, tel. 47 16 91.

Sihtasutis Tulevik poolt pidasid osu suhtes läbiarvamisi esim. Heino Annik ja Sven Hansson. Kõigides esimesel mis tähtsus on asja toimetud osul Veskijärvel toimuvale edaspidise tegevuse suhtes saime vastuseks, et kuna vabaühinguna rendihind pidevalt tõusis, siis oli loomulik, et selle pärisomandiks ostmise mõte üles sekkis. Ja parima vastuse küsimusele, mis tähtsus sellel on, annab juba eesti vanasõna: oma tuba oma luba! Sama põhimõtet kinnitab ka Veskijärve ajutise juhatus esimehe Ray Alla vastus. Varem oli nii, et kui tahtsime Veskijärvel midagi teha, kas maja juures või selle ümbruses, tuli ikka luba küsida. Nüüd on sellised küsimused nagu näiteks et kas majale mitte ei tuleks juurde ehitada suurem rõdu, kõik meie endi otustada. On selge, et see tegevusele hoopis avaramad võimalused loob.

Naan Pöld

50-aastane



Naan Pöld

19. oktoobril saab kontserdi- ja oratooriumilaulja, tenor prof. Naan Pöld 50-aastaseks.

Ta sündis Tallinnas 1921 a. praost Harald Pöldi noorima pojana. Lõpetanud Westholmi gümnaasiumi, õppis konservatooriumis pr. Helmi Bettelme lauluklassis. Aastail 1945–1952 õppis Pöld Detmoldi muusika-akadeemias tenorina prof. Husler'i meistersinglas, mille lõpetas diplomiga ja aurahaga. Esmineud kõrgis Lääne-Euroopa maades, vähe-arvatud Ibeeria poolsaar, samuti Põhja- ja Lõuna-Ameerikas. Tunnustatud kui talendikas lüüriline tenor vaimuliku oratooriumi- ja passioonilauljana. Sõlistina soosivalt hinnatud kontsertidel, ringhäälingus ja muusikapidustel (nait. Wiener Festwoche, Holland-Festival, Nymphenburger Festspiele, Stockholm Festival, Händel-Festspiele j.l.). Eesti- ja soomekeelne lauluvara on arvukate esinemiste; rida heliplaate on ka teistes keeltes.

Saanud 1967 a. Hannoveri muusika-ülikooli professoriks kutsuti prof. Naan Pöld samal sätisel Hamburgi Riikliku Muusikaliikooli korraldajaks professoriks. Elab nüüd abikaasa ja tütreaga Hamburg-Volkshofis. Tema õpilastest on võrsumas rida andekaid lauljaid.

USA Hänerannikult Stockholmis tagasi jõudsid Johannes ja Ellen Roosme. Viibides pikemat aega külas oma poja juures Seattle's tähtsaks Johannes Roosme seal oma 75 aastat sünnipäeva. Nende poeg Ants Roosme, aeronautika insener, tütab uute lennukitüüpide väljarendamisel Boeingi lennukitehase juures.

Ed. Soosaar 60-aastane

Saksamaal Münchenis tähistab 26. oktoobril 60-ndat sünnipäeva diaakon ja Lõuna-Baieri Eesti ev. lut. koguduse vaimulik Ed. Soosaar, kes ühtlasi on kaasaegne Müncheni eesti rahvuskondide esimees.

Juubilar on Tartumaa mehl. koolis käinud Tartus ja õppis 1906–1940 Tartu Ülikoolis usuteadust. Tõukas pikemat aega Tartu linnavalitsuse sotsiaalsekonnas.

Juubilar erilaks on olnud sport ja laul. Oli kohapeal paljudes spordisõprade ühingu juhtivalt tegev, korraldades võistlusi ja olles kergejõustikus, ujumises ja käsipallis kohtunikuks peagu igal võistlusel Tartus kui ka üleriigilistel võistlustel. Juubilar on ka suur laulumees, lauldes omalajal kaasa "Vanemuise" muusikaosakonna laulukooris, üliõpilaste segakooris ja viimati Tartu akadeemilises meeskooris.

Paguluses on juubilar vaimulikuna Lõuna-Baieri eesti koguduses. Oma kutsetöö kõrval on ta olnud kaua aastaid Müncheni Eesti Komitee me ja hingselt, auli komitees abiesimeks-sekretäriks ja juba üle 10 aastat esimeheks. Samuti on ta olnud Lõuna-Saksamaal eesti laste suvekodus korduvalt abijunatajask ja näljem junatajask.

Kirjanike seisund

Algus lk. 1

luuletusi? küsis G. Irbe ja vastas samas: — Kindlasti samal põhjusel nagu kõik teisedki luuletajad. Aga ka seetõttu, et ma tean ja tunnetan: neid vajatakse, neid võetakse vastu. — Minu raamat ei nõua minult mitte ainult samasugust tööd nagu ükskõik millisel kirjanikul, vaid nõuab ka raha. Seda pean ma koguma muu tööga. Ja see on ainult üks aspekt minu kirjanikutegevusest, ja see erineb rootsi keeles kirjutavate rootslaste omast.

Gunnars Irbe ütles edasi: — Kõrvisusest, milks ma jätan sead mõttetult tegevust, ei saa ma üldse aru, samuti ka mitte jutust, et "ei ole mingeid vastuokssusi balti-rootslaste ja pärisrootslaste vahel". Ei tarvitse kõnelda "vastuokssustest". Selles ei seisne küsimus. Aga tegelikkuses esineb erinevus neis kahe "grupis".

Ja tegelikkuses on meil oma kultuur, mida me tahame säilitada — samal ajal, kui me oma maksuvaldustega teotame fonde ja muud taolisi institutsioone, millel soodustavad rootsi kirjanike tegevust. Kas see pole erinevus?

Vastates Margit Holmbergi "esimese keele" argumentatsioonile, ütles Gunnars Irbe:

— Sellest ei saa ma vähimatki aru. Ükski minoriteetskribent pole nõudnud, et kõik peaks hakkama kõnelema eesti keelt Rootsis! Ei nõuta ka mingit eri ülikooli ühe või teise minoriteetgrupi jaoks. Studeerimine ja uurimistöö oma emakeeles mõne ekstsistivse rootsi ülikooli juures on sootuks midagi muud. Lõppeks — see võimalus on juba olemas: võib studeerida nii eesti kui läti keelt Stockholmis ülikoolis. Teretulemast!

Mr

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAULRIKELE NOORTELE

Võitlus jakobi kooli ümber puudutab ka EESTI ALGKOOLI

Juba mõnda aega on käinud vägikaavedamine Stockholmi südalinnas asuva Jakobi kooli ümber Brunnsgatanil nr. 11 asuvas hoones, kus teatavasti asub ka Stockholmi Eesti Algkool. Riik tahab õpetajad kaitseks kokku hoida ja paigutada teistesse koolidesse Jakobi vähesed õpilased (5 ja 6 klass viidi teisale suvel ja nüüd on õpilasi Jakobis vaid 27), millega aga lapsevanemad ei lepi koos õpetajatega, kes ametiühimude juures nõuavad kooli vanasse asupaika jätmist, kuna uurimist, kuna uurimus näitab, et kooli õpilaste arv kiiresti normaliseerub.

Asi puudutab eestlasti nii palju: kui Jakobi kool alles jääb, jäävad ka eestlased vanasse kohta.

Kui see aga likvideeritakse, on eesti kool sunnitud kolima uutesse ruumidesse, mida koolivalitsus pakub — Kuninga lossi juures asuvasse Storkyrka koolimaja vanalinnas. See toimuks siis 1. juulil tulev aastal.

Kogu muudatus on seega majandusmeeste plaan, millele on vastu koolivõimud ja lapsevanemad. Ka eestlased eelistaksid loomulikult oma vanasse koolimaja jäämist, kuigi pakutud uus asukoht on peaaegu sama tsentraalne ja sama heade ühendustega kõikidest linnaosadest. Muudatuse tegijad on nimelt arvestanud nii, et Brunnsgatani koolimaja tulevikus oleks kasutada mitmesugusteks kursusteks, millelised linn on seadnud korraldada kallits üritused ruumides.

Jakobi lapsevanemate ja õpetajate delegatsioonil õnnestus linnadele Nils Hallerbyd külastades saavutada seda, et samaks päevaks ette nähtud lõppotsuse tegemine edasi liigiti küsimuse uueks uurimiseks.

Eesti kool on praegu Jakobi koolimajas "suurem kool". Asend on peaaegu perfektno eestlaste seisukohalt. Ja ka südalinnas rootslaste seiklustest, kes ei soovi, et kool üheltüübsega likvideeritaks majanduslikel põhjustel.



Rootsi ja eesti kooli "liikluspolitseinikud" valvamas kaasõpilaste koolitulekut Brunnsgatani tänavalekäigul.

E. Päevade teated Kanadale

TORONTO (EPL) — Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee esimees R. Kreem saatis hiljuti 1972. Eesti Päevadest informeeriva kirja Kanada ja Ontario valitsuste ministeeriumidele, Toronto linnavalitsusele ja nende välisriikide konsulatele Torontos, kust on oodata suuremat arvu külaliste ülenägemisele eesti pidustustele Torontosse tulekul.

Saadetud informeerivas kirjas selgitati korraldava eestlaste ülemaailmse suurpidustuse iseloomu ja mainiti neid arvukaid üritusi, mis toimuvad Eesti Päevadel, ning et pidustustele koguneb eestlaste paljudes maades suuremal arvil. Kirjades paluti vajaduse korral vastavaid asutusi ja esindajaid anda oma heatahtlikku toetust.

Kanada föderaalvalitsust on informeeritud ka valitsuse Ontario vanema seadmetiku, tuntud eestlaste sõbra Glyn Allani kaudu, kellega Peakomitee esimehel R. Kreemil on olnud ka suusõnaliselt läbirääkimisi.

Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee kirjale saabusid moodunud nähtu juba esimesed vastused. Toronto linna W. Denison teatas kirja kättesaamisel, paludes teatada lähemalt eesti pidustuste korraldajate soovideist. Ontario provintsi sekretär ja kodakondsuse minister John Yaremko teatas, et ta määrab oma asutuse poolt ühe ametniku, kes Eesti Päevade küsimuses peab vajaliku ühendust.

Venelaste manööver Berliini-leppega

BONN (EPL) — Kogu Saksamaal, esijoonel Berliinis, on suurt jahmatust tekitanud N. Liidu välisministri Gromiko teadaanne USA, Ing- lise, L-Saksa ja Prantsuse välisministritele, et N. Liit olevat nõus ratifitseerima Berliini-kokkulepet alates siis, kui Lääne-Saksa Liidupäev on ratifitseerinud N. Liidu ja Lääne-Saksa valitsuste vahel sõlmitud kokkuleppe, n.n. Moskva-kokkuleppe.

Nagu Hamburgi ajaleht "Die Welt" teatab (nr. 233 ja 244), tulnud see venelaste uus manööver ka läänelätlastele jähmatavaks üllatusks. Lääne-Saksamaal arvatakse, et venelased on Lääne-Saksa opositsiooni väga tõsiselt võtnud ja kaitsuvad selle manöövriga CDU (Kristlik-demokraadid) vastuseisu Moskva-kokkuleppele võimalikuks teha.

Politilistele vaatlejatele arvates võib venelaste uus manööver N. Liidu

ja sakslaste ning läänelätlaste vahelistes suhetes uusi suuri komplikatsioone tekitada

Sel puhul kinnitab "Die Welt" Washingtoni kirjasatja, et USA valitsuse ringkonnas on tekitanud suurt võrastust asjaolu, et N. Liit teeb Berliini-kokkuleppe ratifitseerimise sõltuvaks teistest kokkuleppetest, millele Berliini-kokkuleppele allakirjutajad ei olnud asjaosalised.

Kiri Kremlile: "Avage piirid"

MOSKVA — N. Liidu teadlane Andrei Sahharov, keda peetakse nõukogude atomipommi isaks, on saatnud ülemaailmsetele avaliku kirja, milles ta teeb ettepaneku kõikidele nõukogude kodanikkudele õiguse endmiseseks maalt lahkumiseks. Sahharovi ettepaneku kohaselt tuleks kaotada praegune seadus, mis tunnistab reeturiteks inimesed, kes N. Liidust põgenevad. Samuti tuleks vanglastest ja sunnitoolaagritest vabastada kõik need inimesed, keda on karistatud selle eest, et nad üritasid N. Liidust põgenemist.

Vähemuskeeled Kanada kooli õppekavadesse

TORONTO (EPL) — Ontario osatliigi haridusminister Robert Welch tegi vähemusrühvaste ajakirjanikele teatavaks, et edaspidi võetakse osariigi koolide õppekavadesse ka vähemusrühvade, n.n. etniliste gruppide keeled.

Kõnes ajakirjanikele märkis minister, et etnilised grupid on Kanada kultuurile tunduvalt rikastanud oma panusega, mispärast Ontario valitsus peab tarvilikuks nende tegevuse ja kultuurirahvaste soodustamist. Siiani on koolides õpetatud kahte ametlikku keelt (inglise ja prantsuse) koos moodsat Euroopa suurkeeltega.

Seda programmi on nüüd laiendatud selliselt, et keskkoolid saavad oma vanemate klasside õpilastele pakkuda kohapeal väljatöötatud kursusi diplomit õigusega igas moodses või klassilises keeles, mis osutub huvipakkuvaks vastavas elamisringkonnas. See uus programm hõlmab ka indiaanlaste keelt.

Mitmed etnilis-kultuurilised grupid Ontarios on juba kaua püüdnud säilitada oma laste emakeele oskust ja uus hariduspoliitika loodab õhutada ja tugevdada neid püüdeid.

Peale kohaliku koolivalitsuse ja haridusministeeriumi poolt tunnustamist, antakse uusi keelekursuseid kvalifitseeritud õpetajate poolt, kellele keelelõpetus oleks samaväärne kohalike õpetajatega.

Küsimuse peale, kas uus koolipoliitika võiks hõlmata ka eestlaste täienduskooli, vastas minister, et see võib juhtuda, kui vastavad õppekavad ja õpetajad heaks kiht- mist leiavad vastavate koolivalitsuste poolt.

Kui eestlased soovivad õppida emakeelt keskkoolides, siis on see edaspidi võimalik, kui on vajalikul arvil õpilasi eesti päritoluga (neid peab olema vähemalt 10).

(On võimalik ka õpetuse korraldamine mitne kooli vähemate eesti gruppide koondamisega ühe kooli juures toimuva kursusele. Võimalus on õppekavasse võtta ka vähe-

musrühvaste ajalugu, kirjandust jne. Esimese sammu peavad aga astuma lapsevanemad.

Uus vene hinnang Stalinile

Hiljuti ilmunud Nõukogude ajaloos ensüklööpeedia viimases köites on pühendatud Stalinile tervelt 2,5 lehekülge. Nimetatud köide läks tsensooride kätte juba novembris a. 1969 ja alles nüüd jõuti selgusele, kuidas ja mida Stalinist kirjutada.

Kogusummas võib öelda, et Stalinist on katsutud anda "erapooletu" pilt, milles negatiivne on siiski kerge üleklaas. Näiteks antakse edasi ka Lenini kriitiline suhtumine Stalinisse kompartei 13. kongressil. Kahekümne aastate kollektiiviseerimise kohta kirjutatakse, et Stalin oli teinud vigu ja läinud äärmusse. Edasi aga öeldakse, et partei Stalini juhtimisel olevat need need vead parandanud... Kriitikat on ka Stalini suure puhatusaktsiooni kohta kolmekümne aastat tagasi, millega ta tekitanud parteile, nõukogude rahvale ja sõjaväele palju kahju.

Stalini süüks pannakse ka seda, et Saksamaa 1941 üllatas Venemaad sõjaga. Kuid hiljem kirjutatakse Stalini "suurest juhiosast" vastupanu organiseerimisel ja sakslaste väljajamisel (VES)

Göteborgi Meeskoori kontsert laupäeval

GÖTEBORG — Göteborgis toimub küesoleva nädala laupäeval, s.a. 23. oktoobril meeskoori-kontsert. Selle annab Göteborgi Eesti Meeskoor Eero Tarjuse juhatusel ja see toimub Munkebacki Gümnaasiumi aulais, Ernst Torultsgatan 1. Kontsert algab kell 17.

See on G. E. Meeskoori poolt antud kontsertideist Göteborgis järjekorras üheksas. Kuid üldse on GEM annud seni oma üheksa tegevusaasta jaoks neliteist kontserti. Eeloleva kontserdi kava koosneb eesti koorilauludest, erandiks on vaid üks lühike rahvaviis ja Evert Taube'i elegeiline Nokturn.

Kontserdil on solistina kaastegev Maimu Mardi-Bang, kelle kavas on

neli laulu. Teda kaastab klaveril Saida Czegney-Hagman.

Mainitud kontsert on eestlaste esimeseks kultuurirühituseks Göteborgis käesoleval sügiselsooni, mistõttu võib eeldada arvuühikut publikut.

Pärast kontserti toimub samas Munkebacki majade-blokiis koosviibimine tantsu ja einelauaga. Pääse kontserdile maksab 10 krooni ja seltskondlikele koosviibimisele samuti 10 kr.



Göteborgi Eesti Meeskoori juhatus. Vasakult Heino Evert, Emil Odraks, Ilmar Püts, Mati Soondra, Oskar Targama ja koorijuh Eero Tarjus. (Foto Kopper).